

Jus Canonicum In V. Libros Decretalium Distributum

novâ Methodo explicatum, Omnibus Capitulis Titulorum (qui in Antiquis, & novis Libris Decretalium continentur) promiscuè & confusè positis, in ordinem doctrinæ digestis. Adjunctis Aliis Quæstionibus Connexis, Quæ Ad Plenam Cujusque Tituli, Aut Materiæ Cognitionem, Et Expositionem Pertinent. ...

Respondens Libro tertio Decretalium, In Quo De Obligationibus, Beneficiis, Aliisque Juribus Clericorum saecularium, & Regularium agitur ...

Pirhing, Ehrenreich

Dilingae, 1676

Titulus XXIV. De Donationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98275](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98275)

probare debere, quia nemo præsumitur jactare suum, sed potius solvisse ut debitum: hoc ita demum procedit, si solvit, adjectâ, sive expressâ causâ; v. g. ex accepto mutuo, ex empto, donato: nam si tantum constet simpliciter numerationem pecuniæ esse factam, sive quod Titius v. g. pecuniam numeravit Cajo, nullâ causâ expressâ: tum potius præsumi debet, mutuum, aut depositum esse contractum; quia nemo facillè præsumitur donare, nisi modica sit quantitas rei, ut tradit *Gl. in l. Cum quid; 3. V. Pro cauto; junct. Gl. margin. lit. G. ff. de reb. credit.* adeoque hoc casu, nisi ex qualitate personarum aliud colligatur, si Titius dicat, se pecuniam numeratam Cajo ipsi mutuum dedisse, vel apud illum deposuisse, audiri debet, nisi Cajus contrarium probet, *Abb. in cit. c. ult. num. 2. h. t.*

Secunda pars, sive exceptio allata in *cit. c. ult.* probatur; quia si reus, sive creditor conventus per

conditionem indebiti ob errorem soluti, neger solutionem sibi factam esse, eaque contra ipsum legitime probata sit ab actore, tunc ob mendacium, de quo reus conventus est convictus, stat præsumptio contra ipsum, quod malam causam foveat, ideoque intentio actoris confirmatur, videlicet quod non pecuniam debitam, sed per errorem indebitam solverit: ac proinde adversarius, seu reus conventus, contra quem stat præsumptio, probare cogitur, quod pecuniam debitam acceperit: nam ut dicitur in *cit. l. Cum de indebito in princ.* absurdum est eum, qui ab initio negavit, pecuniam se accepisse, probationem non debiti, hoc est, indebiti ab adversario exigere, licet enim aliâs actori incumbat probatio ejus, quod affirmat: tamen cum est præsumptio contra reum, in illum rejicitur onus probandi, *l. Sive; 16. C. de probat. Gl. fin. in cit. c. ult. h. t.*

TITVLVS XXIV.

DE DONATIONIBUS.

In superioribus Titulis de contractibus onerosis, seu reciprocis, qui ex utraque parte contrahentium obligationem continent, actum fuit, videlicet de venditione, & emptione, locatione, & conductione, item de permutatione, ac Feudo: nunc sequitur, ut de contractibus gratuitis agatur, quorum præcipua species est donatio.

§. I.

Quid sit donatio, & quomodo perficiatur, & de varia eius divisione?

I.

ASSERTIO I. Donatio dicta à dono, quasi doni datio, *l. Senatus; 35. §. 1. ff. de mort. caus. donat.* communiter definiri solet, apud Hostiens. in *summ. h. t. & Abb. ad rubr. hujus tit. Est rei licite* (sive non prohibita donati) nullo jure cogente, ex mera liberalitate facta collatio, seu datio, prout sumitur ex *l. Donari; 29. ff. h. t. & l. Donari; 82. ff. de R. I. Dicitur Nullo jure cogente, nec naturali, nec civili, secundum *Gl. pen. in cit. l. Donari; ff. de R. I.* Ideoque requiritur, ut res donata non fuerit debita, saltem de jure, sive ex iustitia, ac proinde videtur comprehendendi sub donatione sic definita etiam donatio antidotalis, sive remuneratoria, quæ sit ex obligatione gratitudinis, ex qua tamen nulla actio, aut jusexigendi in externo, vel interno foro producit. Verum *Abb. c. l. & Clarus; §. Donatio; q. 3. n. 1. Azor p. 3. lib. 11. tract. de donation. c. 1. qu. 1. & alij communiter probabilius docent, quod donatio remuneratoria, quæ sit ex causa, seu debito gratitudinis, vel quævis alia, quæ sit ob causam, sive merita præ-**

cedentia, non sit merè liberalis, ac perfecta donatio, qualis hic definitur, prout constat ex *l. Aquilius; 27. §. 1. ff. eod. h. t. in princ.* ubi illa propriè donatio appellatur, quam quis propter nullam aliam causam facit, quam ut liberalitatem, & munificentiam exerceat: adeoque à donatione perfecta, & propriè dicta excluditur etiam obligatio gratitudinis. Porro *Barbof. in Collect. ad rubr. h. t. n. 5.* aliam definitionem adfert, quia putat hanc definitionem etiam alijs contractibus convenire, ut commodato, precario, & mutuo, in quibus etiam, nullo jure cogente, ex mera liberalitate aliquid datur, seu conceditur. Verum in his contractibus, quod datur, non merè liberalitater conceditur; cum reddi debeat, quod datum est: vel in specie, seu individuo, ut in commodato, & precario, vel aliud ejusdem generis, ut in mutuo. At, qui donat, is dat eâ mente, ut statim velit accipientis fieri, nec ullo casu ad se reverti, *cit. l. 1. in princ. ff. h. t.*

II. Assertio 2. Jure novo ex Constitutione Justiniani in *l. Si quis; 35. §. ult. C. h. t. & §. Aliæ autem; Instit. eod.* donatione etiam simplici, seu nudâ promissione factâ, & à donatario acceptatâ (cum ad pactum, seu contractum requiratur mutuus consensus duorum, *l. 1. §. 2. ff. de pact.*) etiam ante rem traditam, jus, & actio donatario acquiritur, per quam cogi potest donator, ad rem donatam tradendam: licet ante traditionem, veram, vel fictam rei donatæ, ejus dominium donatario non acquiritur, sicut venditione mutuo consensu contractâ, jus, & actio hinc mercis tradendæ, illinc pretij solvendi nasci-

scitur, quamvis dominium rei vendita non prius acquiratur emptori, quam traditio facta fuerit; quia traditionibus, non nudis pactis transferuntur rerum dominia, l. 20. C. de pact. Azor cit. tr. c. 5. q. 6. Clar. §. Donatio; num. 1. & 6.

Ex dictis infertur primò. Quòd per donationem factam absentis, ante acceptationem ejusdem per se, vel per alium, non solum non acquiritur ei dominium rei donatæ, sed nec obligatio ulla civilis, vel naturalis, ex tali donatione, ante acceptationem, oriatur, l. Absenti; 10. l. Hoc iure; 19. §. Non potest; ff. h. t. l. Qui absenti; 38. in princ. ff. de acquir. poss. quia ante acceptationem donatio non est mutui consensu perfecta, ideòq; non valet, Clarus; cit. §. q. 12. n. 1. Secus est, si fiat alicui præfenti, sed tacenti, tunc enim valet, quia talis tacite consentire censetur, Clar. qu. 14. num. 5. Infertur secundò. Is qui donavit, ante acceptationem donatarij, per se, vel per alium factam, potest donationem revocare, cum donatio nondum sit mutui consensu perfecta, adeòque non obliget, priusquam alterius consensus accedat, cit. l. Absenti; ff. h. t. l. Les. l. 2. c. 18. n. 24. & 39. quia ante acceptationem potius donare voluit, quam donavit, licet contrarium teneat Clar. q. 13. Azor c. 5. q. 3.

III. Assertio 3. Donatio generatim dividitur in donationem inter vivos, & donationem causâ mortis, princ. Instit. h. t. Donatio inter vivos dicitur, quæ fit sine ulla mortis cogitatione, §. Aliæ autem; Instit. eod. Eaque vel sit purè, absolute, & simpliciter, ita ut res donata statim fiat accipientis, nec temerè revocari possit, & hæc est donatio perfectè, & propriissime dicta, de qua in hoc Tit. potissimum agitur. Vel sit sub conditione, v. g. dono tibi hunc equum, si Titius salvus Româ redierit, quæ non ante obligat, & sortitur effectum, quam conditio evenierit, à quo dependet, secundum naturam conditionis, quæ suspendit effectum. Vel sit sub certo modo, v. g. dono tibi mille florenos, ut eos applies ad pios usus, quæ statim valet, & obligat, nec ob modum adjectum suspenditur, licet modo non impleto revocari, & donatum repeti possit, l. 1. C. de donat. sub modo. Vel sit donatio ad certum diem, aut tempus futurum, v. g. ut res donata fiat donatarij post annum, l. Quoties; 3. C. eod. Vel ob causam, ut donatio dotis causâ, quæ fit marito ab uxore, vel ab alio, ejus nomine, pro sustinendis oneribus matrimonioj, & donatio propter nuptias, quæ vicissim fit à viro uxori, in vicem, & securitatem dotis. Item donatio remuneratoria, quæ fit in vicem præstiti Beneficij, vel obsequij, quanquam prædictæ donationes à proprietatibus perfectæ, & absolute donationis non nihil recedant.

IV. Donatio verò causâ mortis est, quæ fit propter mortis suspensionem, sive ejus intuitu, cum quis ita donat, ut si quid humanitus ei contigisset, haberet is, qui accepit: sin autem supervivisset, is qui donavit, reciperet, vel si eum donationis pœnituit, aut prior decesserit is, cui donatum est, prout habetur in §. Mortis causa; Instit. h. t. cujus tres sunt species, seu modi, prout habetur in l. 2. & l. Senatus; 35. §. Mortis causa; ff. de mort. caus. donat. quæ tamen communiter ad duas species, seu modos revocantur. Primus est, cum quis nullo præfentis periculi metu contritus, sed solâ cogitatione mortalitatis, sive mor-

tis aliquando futura, absolute donat in tempus, quò mortuus fuerit, cit. l. 2. quæ donatio non expirat, nisi donatarius ante donantem moriatur, vel à donante revocetur, Laym. l. 3. tract. 4. c. 12. n. 4.

Secundus modus est, quando quis, imminente periculo mortis, v. g. periculosa infirmitatis, vel navigationis suscipiendæ, vel belli ineundi moris, adeòque sub conditione expressa, vel tacita mortis ex tali periculo secutura donat, cit. l. 2. Idque tutum dupliciter fieri potest, vel enim ita donatur, ut statim res fiat accipientis, quæ est secunda species donationis causâ mortis, cit. l. 2. ff. eod. ita tamen, ut mors non sequatur, donator rem sic donatam vel ad se reverti, sibi que restitui, l. 1. §. Item cum quis ff. de donat. & tunc potest donator, morte non secuta, rem vindicare, & repetere, l. Si mortis; 29. ff. de mort. caus. donat. & donatio revocatur, Gl. in l. 2. §. Accipientis ff. eod. Vel donator non sic donat, ut statim velit rem fieri accipientis, sed tunc demum, si mors fuerit secuta, sive si donator in illo periculo decesserit, quæ est tertia species donationis causâ mortis in cit. l. 2. ff. de mort. caus. don. & tunc statim quidem nec donatio, juxta Gl. ibid. §. Tunc demum, sed cessante tali periculo, si mors secuta non fuit, adeòque conditio, sub qua donatio facta est, non evenit, ipso jure expirat donatio, sine ulla alia revocatione, quia tacite revocata censetur, Gl. fin. in l. Mortis; 3. ff. eod.

Porro donatio mortis causâ quoad formam, & modum constitutionis convenit cum contractibus quoad effectum verò, convenit ferè cum ultimis voluntatibus, l. ult. C. de donat. mort. caus. l. Illud; 37. in princ. ff. eod. In dubio præsumi debet potius donationem inter vivos, quam mortis causâ factam fuisse, ut docet Gl. in cit. l. ult. §. Indigere C. de don. mort. caus.

Præterea donatio inter vivos alia requirit insinuationem apud Judicem, alia non requirit, de qua in §. seq.

§. II.

Quæ donatio insinuationem exigit apud Judicem, & quæ non exigit?

Insinuatio donationis tunc fit, quando donator coram Judice, sive in Judicio, sive extra, declarat suam voluntatem donandi, & petit illam in acta regi, & scripturam super ea confici, l. Donatio; 25. in princ. & l. In donationibus; 31. C. h. t. Clar. §. Donatio q. 1. n. 4. Azor cit. tract. c. 6. q. 1. imò ex recepta consuetudine sufficit, si donatio scripta ipsi Judici denuncietur, sine alia scriptura, Clar. & Azor locis cit.

V. Assertio 1. Et si olim donatio excedens 200. & postea 300. solidos insinuationem necessario requirebat, ut constat ex §. Aliæ autem; Instit. h. t. & l. Sancimus; 34. C. eod. hodierno tamen Jure, si 500. solidos excesserit, insinuanda est apud Judicem, alioquin invalida est donatio quoad excessum, non item infra illam summam, l. pen. in fine, & l. Sancimus; 34. C. h. t. & cit. §. Aliæ autem; Instit. eod. Rationem, cur insinuatio requiratur, est, tum ut obviatur fraudibus, quæ in donationibus magis quantitas

facile intervenire possunt, ideoque magna exigitur observatio, *Bartol. in l. Modestinus; 23. num. 3. ff. h. t. tum ne profusis donationibus Cives ad paupertatem redigantur, cum damno Reipubl. cuius interest habere Cives locupletes. Porro solidus in Jure pro aureo accipiendus est, ut constat ex l. fin. junct. Gl. V. Aureus, fide in jus vocando, quorum 72. libram auri conficiunt, juxta l. Quotiescunque; 5. C. de suscepto-ribus. Lib. 10. Quare 500. solidi circiter 700. aureos Italicos, seu scuta, vel secundum alios, 800. conficiunt, *Clar. cit. q. 14. num. 1. Laym. cit. c. 12. num. 15.* Verum ex generali, & passim recepta popu- lorum consuetudine, per solidum intelligitur aureus Ungaricus, seu Ducatus, qui veteri illi Solido, seu aureo suffectus est, ita, ut quæ de Solido in Jure Civili statuta sunt, ad nostratrem aureum, seu Ducatum, utcumque levioris sit ponderis, referenda sint, *Mysling. in §. Aliæ autem, Instit. h. t. Schneidvv. ibid. num. 24.**

VI. Assertio 2. Sunt tamen plures donatio- nes exceptæ ab obligatione faciendæ insinuationis. Veluti primò, donatio facta alicui in reparationem ædium suarum, quæ corruerunt, vel incendio sunt consumptæ, *l. pen. §. Eandemque, C. h. t. vel pro redemptione captivorum in cit. l. pen. in princ.* Imò quævis alia donatio in quacunque quantitate facta Eccle- siæ, Monasterio, vel alij loco pio, vel ad quamlibet causam piam, etiam sine insinuatione, est valida in utroque foro, conscientiæ, & externo; quia LL. Ci- viles irritantes donationes factas ad pias causas ultra 500. solidos, ut in l. Illud; 19. C. de SS. Eccles. & l. Sancimus; 34. §. Alias verò, C. h. t. non sunt appro- bati à Jure Canonico, ideoque nullam vim habent, neque Principes sæculares possunt quidpiam statuere in præjudicium bonorum operum, & salutis anima- rum: præsertim cum etiam ratio Legis prohibentis donationes in magna quantitate hic cesset; quia non est temerarium spoliare se bonis suis, ex pia causa: sed honestum, & pium, *Clar. §. Donatio, q. 17. ex com- muni opinione, & est communior Theologorum, & Juristarum sententia.* Secundò, donatio remunerato- ria beneficiorum, vel obsequiorum insinuationem non requirit, quia non est vera donatio, ut colligitur ex l. Aquilius; 27. junct. Gl. V. Non meram, & l. pen. §. Si quis, ff. h. t. & ex communi docet *Clarus §. Donatio, q. 16. num. 6.* Idque procedit, modò donatio non multùm merita excedat, alioquin enim quatenus ex- cedit, non est donatio remuneratoria, sed merè li- beralis, adeoque ab insinuatione non excepta, *Clar. §. cit. q. 3. n. 3. & 4. Zasius ff. h. t. n. 43. 44.* Et uni- versum loquendo, omnis donatio, quæ fit ob causam, v. g. ad militiam, ad studia, ad nuptias, &c. non in- diget insinuatione, *l. Hoc jure; 19. §. Labeo, & §. Sed & hæ, ff. h. t.* quia hujusmodi donationes, non sunt propriæ, & perfectæ donationes; nam hæ sunt ob solam liberalitatem, & munificentiam ex- ercendam, *l. 1. ff. h. t.* cum autem Lex requirens in- sinuationem sit odiosa, quippe restringens liberam facultatem donandi, ultra donationem propriam, & perfectam non est extendenda, *Clar. cit. q. 16. num. 6.*

Tertiò, si donatio facta ultra summam Lege præscriptam, sine insinuatione, adjiciatur juramen-

tum, de ea non revocanda, confirmatur donatio, eri- am quoad excessum; & subsistit in utroque foro, ut est communior sententia Dd. apud *Gail. l. 2. obs. 39. num. 12. & seqq. Clar. q. 18. num. 2. Aror. cit. c. 6. q. 10.* Ratio est, quia juramentum tale nihil continet bonis moribus naturalibus contrarium, alioquin nullo casu donatio supra summam Lege præscriptam subsisteret, ergo cum sine peccato, & dispendio salutis æternæ, servari possit, obligat & servari debet, *c. Cum contingat; 28. de jurejur.* Neque verò insinuatō à Lege requiritur principaliter, ob uti- litatem publicam: sed solum in consequentiam, & secundariò: principaliter autem respicit favorem donantium, ne domesticis fraudibus, præsertim conjunctarum personarum, prodigaliter donan- do, suis priventur bonis, *l. Data; 27. C. h. t.* Ne- que etiam hoc casu conceditur unà viâ, quod aliâ prohibitum: aut permittitur per obliquum, quod directè fieri non potest; quia juramentum est actus separatus ab actu, cui adjicitur, & specialem, ac di- versam obligationem inducit ex virtute Religionis, *Gail. c. l. n. 26.* Quartò, donatio mortis causâ facta, etiamsi 500. solidos excedat, non requirit insinua- tionem, *l. fin. C. de donat. caus. mort.* plures casus ex- cepti, videri possunt apud Dd. cit.

VII. Assertio 3. Si donator renunciât Legi exigenti insinuationem simpliciter, & sine juramen- to, talis renunciatio non est valida. Ratio est, quia licet inducta sit Lex insinuationis principaliter in fa- vorem donantis; quia tamen dat formam actui, ita ut is sine illa sit invalidus, non potest ei renunciari, nemo enim potest facere, quominus Leges locum habeant in suo Testamento, *l. Nemo; 55. ff. de legat. 1. idemque est de contractibus.* Præterea talis renun- ciatio est contra finem legis præscribentis insinua- tionem, eadem enim facilitate, quâ ad donandum quis inducitur, induci etiam posset, ad renunciandum in- sinuationi.

Denique frustranea esset illa Quæstio Dd. an renunciatio insinuationis sit valida, si fiat apposito juramento, siquidem absque illo etiam valida esset re- nunciatio, *Molin. tract. 2. dis. 278. n. 12.*

Porro factâ donatione ultra summam Lege præ- scriptam, potest donatarius, tutâ conscientiâ, etiam excessum retinere, donec à donante, vel ejus hærede repetatur, vel per Judicis sententiam rescindatur do- natio, quoad excessum, *Molin. cit. dis. num. ult. Less. cit. c. 18. nu. 99. Laym. cit. c. 12. nu. 15.* Ratio est, quia talis donatio non censetur simpliciter irritata à Lege Civili: sed sub conditione solum, si donator illam revocaverit, adeoque valida est in foro con- scientiæ, & translatum dominium in donatorem: sed revocabiliter, ac proinde retinere potest exces- sum, dum non repetitur. Et hanc sententiam, quic- quid sit de rigore juris, hodie usu moribus, que receptam esse, testatur *Molin.*

cit. loc.

§. III.

An, & qualem potestatem donandi habeant Episcopi, alique Prælati, aut Rectores Ecclesiarum, & an etiam, & quatenus Religiosi?

VIII. Assertio 1. Prælati, sive Sæcularis, seu Regularis, ex rebus, & proventibus Ecclesiæ, vel Universitatis, seu Collegij, non potest facere donationes merè gratuitas, & liberales, quæ nullo titulo, aut causâ sunt subnixæ, nisi merè liberalitatis, saltem immodicas, & in notabili, seu magna quantitate, prout sumitur ex c. *Fraternitatem*; 2. h. t. Ubi Papa Alexander III. ad Episcopum Parisiensem ita rescribit: cum Episcopus, & quilibet Prælati re- rum Ecclesiasticarum Procurator, seu Administrator sit: non Dominus, conditionem Ecclesiæ meliorem, non deteriorem facere debet. Quare si Antecessor Episcopus magnas, seu gravis momenti donationes fecit ex rebus Episcopatus, inconstitutis Canonis, in ipsius Ecclesiæ detrimentum, quæ de jure non tenent, potest Successor Episcopus donationes hujusmodi tam à Clericis, quàm à Laicis legitime revocare. Est autem hic sermo, de rebus, & proventibus Ecclesiæ, qui nemini in particulari sunt assignati: non autem de illis redditibus Ecclesiasticis, quorum certa portio Prælato, aut alij Beneficiario est assignata in sustentationem vitæ, ut notat Laym. in dis. canon. de rer. Eccles. alien. §. 8. de donationibus Thesi 109. de quibus dicitur Tit. seq. Ratio decisionis hujus cap. est, quia tametsi Prælati generalem, & liberam administrationem bonorum, & proventuum, seu reddituum Ecclesiasticorum habeat, ut eos, tum ad augmentum Divini cultus: tum ad suam, & Capituli, seu Conventus sui sustentationem, (si propria portio ipsi non sit assignata) tum etiam ad pauperes alendos, fideliter, & studiosè erogat, c. *Nul- lam* 9. caus. 18. q. 2. c. *Apostolicos*; 13. caus. 12. q. 2. non tamen potest Prælati ad libitum de ijs dispo- nere, cum non sit dominus bonorum Ecclesiasticorum, ideòque nec merè gratuitas, ac liberales donationes ex ijs facere potest; nam talis donatio est rei suæ, (quia res aliena donari non potest, ita, ut statim fiat accipientis, & dominium transferatur in illum, l. *In edibus*; 9. §. fin. ff. h. t. & l. *Si filius*; 14. C. eod.) nullo jure cogente, liberè facta collatio, l. 1. ff. h. t. At verò non ex propriis: sed alienis liberalitatem exer- cere, est quædam species injustitiæ, ideòque in gene- rali administratione alicui concessa, non continetur merè liberalis donatio, aut dilapidatio, l. *Contra* 28. ff. de pact. l. *Filiusfam.* 7. in princ. ff. h. t. ubi id notant Dd. Suar. Tom. 4. de Relig. Lib. 2. c. 26. nu. 11. Laym. in cit. dis. Thesi 110. Et hinc donationes merè libe- rales in magna quantitate illicitæ, & invalidè factas à Prælato, Successor revocare potest, ac debet, ut patet ex hoc cap. & ibid. Abb. n. 3. & ex c. *Si quis*; 6. de reb. Eccles. non alien. imò etiam ipse Prælati alienans, vel donans, eas revocare debet, quamdiu ab administra- tione non est remotus, Gl. in cit. c. *Si quis*, V. Prospe- xerint, & V. alienata.

IX. Assertio 2. Potest Episcopus, vel alius Prælati, etiam sine consensu Capituli, & requiritis juris solennitatibus, ex redditibus Ecclesiasticis facere donationes, ob causam pietatis, & misericordiæ, sive titulo elemosynæ: dummodò sint moderatæ, consideratis Ecclesiæ facultatibus, causâ necessitatis, aliisque circumstantiis; quia tales donationes non sunt merè, ac propriè liberales, cum fiant ex quadam juris obligatione, & necessitate, arg. c. 1. h. t. cit. l. *Filiusfam.* §. 1. ff. h. t. & ex communi doctrina tradit Suar. c. l. n. 12. & 13. Laym. cit. dis. Thesi 111. nam Tutor ex rebus pupilli ob talem causam donare potest, l. *Cum plures*; 12. §. *Cum Tutor* ff. de administ. tut. cum enim tales donationes iustâ ratione nantur, ve- lut necessaria videntur, ac proinde expedit Ecclesiæ, vel pupillo eas fieri.

X. Similiter etiam potest Prælati donatio- nes remuneratorias facere, in compensationem me- ritorum erga Ecclesias, vel personas, seu membra ejus; quia non sunt merè liberales donationes, cum fiant ex obligatione gratitudinis, prout constat ex l. *Sed etsi*; 25. §. *Consuluit*, ff. de petit. hered. ubi dicitur: Antidota, seu remunerationes esse veluti genus quoddam permutationis, modò illæ sint commen- surate meritis, seu obsequiis præstitis, Molin. trall. 2. dis. 276. n. 2. & dis. 292. n. 2. & 2. seqq. Laym. c. l. Lib. 3. tract. 4. c. 12. n. 9. ubi loquuntur de Prælati Regularibus. Imò Prælati, etiam Regularis non tantum habet potestatem donandi, ad remuneranda Beneficia, vel obsequia jam præstita: sed etiam potest gratis erogare, seu donare, ut praveniat, & exciet ad beneficiendum, habito semper respectu: tum ad proximorum ædificationem: tum ad utilitatem Ecclesiæ, vel Monasterij, Suar. cit. c. 26. n. 14.

XI. His adde, quòd ob remunerationem magnorum beneficiorum, quæ Ecclesiæ, vel Præla- to, ejus intuitu, præstita fuerunt, etiam res aliqua im- mobilis Ecclesiæ alicui donari possit, præmissis tra- ctatu, & alijs juris solennitatibus, c. *Quicumque*; 66. & ibi Gl. caus. 12. q. 2. & docet Abb. in c. *Per tuas*; 5. n. 6. h. t. Laym. in cit. dis. Thesi 112. Idque sumitur etiam ex cit. c. *Per tuas*; 5. h. t. ubi habetur, quòd quidam Nobiles Episcopum Florentinum, tem- pore schismatis domi suæ sustentarunt, ideò schis- mate sedato, idem Episcopus ex mandato Papæ Alexandri, quatuor modios terræ in Feudum eis- dem concessit, & Successor ipsius, prout est moris (imò & juris, Gl. hic V. *Moris*) eosdem Nobiles in illo Feudo investivit: sed post mensurationem ter- ræ illius factam, nonnisi duo terræ modij reperti sunt, ideòque dicti Nobiles Feudum sibi integrum instanter postularunt. Verum Episcopus dubita- vit, an hoc facere posset, eò quòd Nobiles isti non erant in possessione illius terræ, licet in ea fuerint investiti, vel saltem non erant in possessione partis adjiciendæ, ideòque videbatur Episcopus illis Feu- dum de novo conferre. Ad hoc respondit Innocen- tius III. quòd Episcopus securè Feudum illud inte- grare possit, sive integrè illis conferre; cum ipsi su- per quatuor modios terræ fuerint infeudati, seu in- vestiti: Ecclesiæ autem non debet ullam fraudem in actibus suis committere: & adjuvari nos beneficia oportet, non decipi, ut ait Gl. fin. ibid.

XII. Hinc colligitur primò, quod iusta causa rem immobilem Ecclesiæ donandi, aut in Feudum concedendi, sit remuneratio beneficiorum præstitorum, non solum ipsi Ecclesiæ: sed etiam ejusdem Episcopo, seu Prælato, intuitu Ecclesiæ: si enim Ecclesiæ ad liberandum Prælatum ex gravi periculo, & obligatione pietatis, si necesse sit, etiam bona immobilia alienare, vel vendere potest, ut patet ex *supra dictis Tit. 13*. Multò magis poterit rem immobilem in Feudum dare in remunerationem ejusmodi beneficij, vel obsequij Prælato exhibiti, intuitu Ecclesiæ, *Abb. hic. n. 2*. Neque huic infeudationi obstat juramentum Prælati fortè præstitum de non infeudando de novo; quia non dicitur novum, quod jam ab alio fuit factum, ut ait *Gl. hic V. De novo*. nam Prælatus antecessor jam quatuor terræ modios ex mandato Papæ in Feudum concesserat: & licet potuit Episcopus donationem perficere; quia nihil nunc dar, sed ante datum declarat, *l. Heredis; 21. §. Si quid, ff. de Testam. Gl. hic V. Eodem*.

Colligitur secundò, licet in casu hujus cap. Nobiles Florentini non habuerint possessionem duorum jugerum terræ; quia tamen in quatuor jugeris jam antea infeudati, seu investiti erant, ut patet ex *integra lectione hujus Cap.* per quam infeudationem jus illis acquisitum fuit, ut vi illius potere possent eorum traditionem, & possessionem accipere, ideo poterat Episcopus Florentinus illis Feudum integrare, absque eo, quod nova fieret infeudatio duorum jugerum. Quare per solam investituram non acquiritur possessio, *Gl. hic V. In possessione*, nisi fiat in præsentia rei, *Abb. hic n. ult.*

XIII. Assertio 3. Prælatus, etiam Regularis, potest ex rebus Ecclesiæ donationes modicas, seu moderatas facere, etiam merè liberales, cum consensu Capituli: imò etiam sine illo, si loci consuetudo id permittat, prout sumitur ex *c. Ceterum; 3. h. t.* Ubi consules Papa Alexander III. quid faciendum sit, si Abbas, vel solus, vel cum Priore, & quibusdam de Conventu, donationem fecerit ex rebus Monasterij, & postea reliqua pars Conventus contradicat? Respondet Papa, quod in hoc casu, tum rei donatæ quantitas: tum Regionis consuetudo (quæ tamen SS. Canonibus non repugnet) sit diligenter attendenda, & secundum hæc donatio rata, vel irrita judicanda. Idque tradit etiam *Gl. in c. l. Cui; 42. 17. Et libera, de Elect. in 6.* ubi ait: Prælatus donare non potest, nisi id habeat consuetudo, & modica, juxta *c. Ceterum; 3. de donat.* Ratio est, tum quia ipsa consuetudo, si irrationabilis non sit, jus & facultatem donandi tribuere potest, qualis non est, quæ tribueret facultatem donandi res immobiles, vel mobiles pretiosas Ecclesiæ, ut notat *Abb. hic n. 3*. Tum quia consuetudo facit, ut non possint donationes moderatæ facile omitti, sine querela, & avaritia suspitione, nisi redditus Monasterij sint diminuti, vel onera, & expensæ illius augeantur: tum quia rationabili, & diuturna consuetudini Capitulum, seu Conventus contradicere non potest.

XIV. Ceterum ex universali omnium ferè Ecclesiarum consuetudine receptum esse videtur, ut Prælatis liceat minima, seu modica donare, ita, ut Ecclesiæ nihil lædi censetur; quia hoc pertinet ad rectam æconomiam, & liberam administrationem,

quam Prælatus habet, & per hujusmodi moderatæ liberalitatis demonstrationem, non solum vitatur suspicio avaritiæ: sed etiam conservatur bona existimatio, & benevolentia hominum, adeoque ea est Ecclesiæ utilis, ut notavit *Laym. in cit. dis. Thesi 114*. Aliud est in Tutore, qui nihil donare potest ex rebus pupilli, nisi ex iusta causa, ob quam id in utilitatem pupilli cedere posse videatur. Prælatus verò majorem potestatem habet, quam Tutor, quippe liberam & generalem in bonis Ecclesiæ, ideoque donare potest. Quin imò potest Prælatus moderatam donationem facere, ex rebus mobilibus Ecclesiæ non preiiosis, etiam cessante consuetudine, ut probatur ex *c. 2. h. t.* ubi dicitur, donationes graves, seu magnas revocandas esse, ergo per sensum contrarium, si non sint graves, seu magnæ, non debent revocari, ut notat *Gl. ibid. V. Graves*, & docet *Imola in cit. c. Ceterum; in fine h. t. Redoan. in tract. de reb. Eccles. non alien. q. 52. nu. 61*. Quamvis autem modicæ, seu moderatæ, & non magnæ donationes merè liberales sint: quæ immodicæ & magnæ, adeoque non permixtæ ex rebus Ecclesiasticis etiam immobilibus, id Judicis, aut viri prudentis arbitrio aestimari debet, consideratà reddituum Ecclesiæ abundantia, qualitate donantis, & ejus, cui donatur, aliisque circumstantiis, *Redoan. c. l. n. 77. Laym. cit. Thesi 114*.

XV. Illud hinc Quæri solet, an si donatio merè liberalis ex redditibus Ecclesiæ à Prælato facta sit, immodica quidem, & in notabili quantitate: sed cum consensu Capituli, ea sit valida? Negat. *Abb. in c. 2. n. ult. h. t.* ubi ait: quod donatio irrita sit, si Prælatus, cum consensu Capituli, rem Ecclesiæ donavit diviti, sine causa meritorum: idque sumitur ex *c. Sine exceptione; 52. caus. 12. q. 2.* ex quo colligitur, duo requiri, ut Prælatus rem Ecclesiæ donare possit, consensum Cleri, seu Capituli, & causam justam, videlicet Ecclesiæ utilitatem, ne graveur: nam quamvis Ecclesiæ sit domina bonorum, ac juriurum ad eam pertinentium, tamen hoc dominium non est absolutum, ac liberum: sed conditionibus, ac lege foundationis restrictum, ita, ut bona & redditus, non ad quemvis usum applicentur: sed ad Divinum cultum, & sustentationem Ministrorum, ac pauperum. Nec obstat, quod in *cit. c. 2. h. t.* dicitur, donationes graves, seu magnas esse invalidas; quia nimirum factæ sunt inconsultis Canonicis suis: ergo cum consensu illorum valent: nam ut explicat *Gl. ibid. V. Inconsultis*, suppleri debet vocula, *maximè*, id enim aggravabat factum, quod ibi narratur, nempe donationes Ecclesiæ graves ab Episcopo factas esse, præsertim suis Canonicis inconsultis, licet nec cum eorum consilio, & consensu possit facere donationem Ecclesiæ damnosam.

Verum contrariam sententiam (quæ probabilior videtur) tenet *Joan. Andr. in cit. c. 2. in fine*, & *Imol. ibid. n. 3. h. t. Laym. in cit. dis. Thesi 113*. nempe donationes etiam graves, seu immoderatas, cum consilio, seu consensu Capituli, à Prælato factas, etsi illicitæ, & prodigæ sint, esse tamen validas, ut à contrario sensu colligitur ex *cit. c. 2. h. t.* & ratio est; quia cum Prælatus, unà cum Capitulo, repræsentet Ecclesiæ, potest nomine Ecclesiæ agendo, seu contrahendo eidem obesse, etiam quoad bona Ecclesiæ acquisita, & non tantum acquirenda, quibus renunciare, adeoque Ecclesiæ obesse potest, etiam sine consensu Capituli,

Capituli, ut dictum supr. Tit. 13. num. 42. Id tamen limitandum est, dummodo talis donatio non fiat, ob quam necessarium sit, bona immobilia, aut mobilia pretiosa Ecclesie distrahere, talis enim donatio non valeret; quia hæc, nec cum Capituli consensu, alienari possunt, sine justa causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesie, ut patet etiam ex supra dictis. Quod si ex tali donatione facta, cum consensu Capituli, Ecclesia notabiliter læsa sit, potest per Beneficium restitutionis in integrum petere ejus rescissionem, Joan. Andr. c. l. Præsertim si per talem immodicam, & prodigam donationem portio necessaria pauperibus detrahatur, ideoque etiam in eorum præjudicium cedat, tunc enim etiam directe per implorationem Officii Judicis revocari potest, Laym. c. l. ubi addit, quod alioquin plerumque expedit etiam ipsi Ecclesie, donationes merè liberales, etsi sine rationabili causa à Prælato, & Capitulo factæ sint, servare, ne Ecclesia videatur beneficio suo magis voluisse decipere, quam adjuvare, seu prodesse, contra c. unic. supra de Commodoro.

Cæterum ad donationes merè liberales factas in immodica quantitate, ita, ut Prælatus mortaliter peccasse censetur, non sufficit ea quantitas, quæ aliàs sufficit in materia furti: sed respectu reddituum Beneficialium unius integri anni. Unde si Episcopus aliquis, vel Prælatus habeat, v. g. decem millia annuorum reddituum, non censetur immodica donatio, si v. g. 500. florenos donat, ut colligitur ex ijs quæ tradit Molin. tract. de just. dis. 144. n. 20.

XVI. Assertio 4. Religiosi, qui extra Monasterium degunt, cum Superioris licentia, v. g. Regulares Beneficiarii possunt de redditibus Ecclesiasticis, quorum libera est eis permessa administratio, & quæ ac Sæculares Beneficiarii inter vivos disponere, adeoque elemosynas, aliàsque donationes honestas facere, etiam sine consensu Prælati Ordinis, ut docet Molin. tract. 2. dis. 276. n. 5. Laym. l. 3. tract. 4. c. 12. n. 9. Illi verò Religiosi, qui non sunt Prælati, administrationem tamen bonorum Monasterij sibi commissam habent, uti sunt Procuratores, & Oeconomi, possunt donationes facere, aliàsve alienationes, secundum facultatem ipsi à Superiore immediato, vel mediatò concessam, & quantum Ordinis statuta, aut consuetudo permittit, Molin. cit. dis. n. 3. Sanch. l. 7. Moral. c. 19. n. 92. Laym. c. l. n. 10. §. Tertiò sunt Religiosi. Denique alij Religiosi, qui in Monasterio sub obedientia Prælatorum vivunt, & nullam bonorum administrationem habent, nullas omnino donationes, etsi aliàs justas facere possunt, absque expressa, vel tacita Superioris licentia, juxta c. Cum ad Monasterium; 6. de stat. Monach. & c. Non dicatis; 11. caus. 12. q. 1. alioquin peccant contra votum paupertatis: & ratio est, quia tales nec dominium, nec ullam bonorum administrationem habent, sed solum usum. Mol. c. l. n. ult. Sanch. c. l. n. 95. Laym. c. l. §. Denique. Cæterum quoad donationes Regularium, etiam Prælatorum, extat Bulla Clementis VIII. quæ incipit, Religiosæ Congregationes de largitionibus munerum, de qua videri potest, Aror. p. 1. l. 12. c. 9. q. 5. & Sanch. l. 6. de matrim. dis. 4. n. 7. quam tamen non esse ubique receptam, testatur Suar. cit. c. 26. nu. 15. cujus postea addita est declaratio ab Urbano VIII. in Bulla edita anno 1640.

§. IV.

De quibusdam donationibus, seu concessionibus Ecclesiarum, & Beneficiorum Ecclesiasticorum, vel quæ fieri possunt alienis Ecclesiis.

De his agitur in aliquot Capitulis hujus Tituli, de quibus etiam hoc §. agemus.

XVII. Et imprimis quidem in c. Consultationibus; 4. h. t. sic rescribit Pontifex Alexander III. etsi donationes, seu concessiones Ecclesiarum, quæ priusquam vacantes, seu viventibus illis, qui tales Ecclesias possident, privatis, seu particularibus personis conferuntur in Titulum, irritæ sint, & nullius momenti. Si tamen ab Episcopo, vel ejus auctoritate, ipsæ Ecclesie, etiam antequam vacent, seu viventibus adhuc earum Rectoribus, pijs seu Religiosis locis donentur, seu concedantur in proprietatem (per unionem scilicet, seu incorporationem alicui Prælaturæ, seu dignitati, vel Monasterio) ratæ sunt tales donationes, seu concessiones: ita tamen, ut personæ, quæ dictas Ecclesias tunc possident, si ne illarum consensu, quamdiu vivunt, ipsis privari non debeant; quia ut addit Gl. fin. ibid. sine culpa sua non est aliquis Ecclesiæ, aut Beneficio suo spoliandus.

XVIII. Prima pars decisionis hujus Cap. constat etiam ex c. 1. 2. & ult. de concess. præb. & ratio est, quia donatio, seu collatio Ecclesiæ, aut Beneficij, quæ sit particulari personæ, fit in Titulum: cum autem Titulus Beneficij, quippe spiritualis, sit indivisibilis, isque sit penes Rectorem, seu Beneficiarium investitum, non potest eo vivente, vel non remoto, in alium transferri, quandoquidem unius Ecclesiæ, aut Beneficij cujuscunque non possunt simul esse duo Beneficiarii, seu intitulari, c. Cum non ignores; 15. c. 2. uaz; 20. de præb. sicut non possunt duo simul habere unam uxorem carnalem. Ratio secundæ partis est, quia quando collatio, seu concessio Ecclesiæ, aut Beneficij fit alteri Ecclesiæ, aut Collegio, seu Monasterio, vel dignitati Ecclesiasticæ per unionem, seu incorporationem, etiam pleno jure, sive quoad temporalia, & spiritualia, tum non transfertur Titulus, qui manet penes Rectorem viventem: sed jus proprietatis, quod est penes concedentem, ut notat Abb. l. 1. nu. 3. Et hoc casu Titulus, seu jus non est actu penes Rectorem Ecclesiæ, vel dignitatis, cui unita, & incorporata est Ecclesia, v. gr. Parochialis: sed habet tantum, seu potentiam, actu verò est penes Vicarium intitulatum, seu perpetuum, ut dictum supra Tit. §. num. 220. Porro alia ratio discriminis est, cum non possit Ecclesia, vel Beneficium non vacans conferri in Titulum personæ privatæ, possit autem in proprietatem, seu uniri alteri Ecclesiæ, vel Collegio, aut Monasterio; quia nimirum à SS. Canonibus reprobantur pacta, & promissiones de futura successione in Beneficiis, ne unus alterius mortem desideret, ideoque non potest quodcunque Beneficium, vivente Beneficiario, alteri conferri: imò nec promitti.

c. 2. de concess. prebend. At verò si Ecclesia, vel Benefici-
cium, vivente adhuc ejus Rectore, concessum sit in
propriatatem, sive unitum alteri Ecclesie, dignitati,
vel Monasterio, mortuo, vel remoto Beneficiario,
non habet locum successio; quia Beneficium, quoad
Titulum suum principalem, non censetur vacare: sed
extinctum esse, nec quidquam præjudicatur ipsi Re-
ctori, seu Beneficiario per unionem, cum non habeat
effectum, quamdiu is vivit, patet ex dictis supr. Tit. 5.
num. 211.

XIX. Præterea possunt Hospitalarii se, & ho-
spitale suum donando subicere alteri Ecclesie, vel
loco Religioso, prout sumitur ex c. Inter dilectos; 8.
h. t. ubi talis casus proponitur: Cum lis orta esset
inter Hospitalarios S. Sepulchri, & Hospitalarios
S. Allucij super eodem Hospitali, priores semel &
iterum ex diversis causis judicium possessorium
intentarunt: sed quia contrariam sententiam re-
portarunt, ad petitorium transeuntes, proposue-
runt, quod G. Rector, & Fratres, ac Patroni Ho-
spitalis S. Allucij constituerint illud subicere Ho-
spitali S. Sepulchri, committentes vices suas tri-
bus procuratoribus, ita, ut quod ab ipsis actum
fuerit, ipsi approbarent: qui convenerunt cum
Hospitalariis S. Sepulchri, ut aliquos mitterent,
qui nomine omnium assignationem, & subjectionem
Hospitalis S. Allucij acceptarent. Sed Pro-
curator hujus Hospitalis respondit, donationem
hanc retractandam esse; quia inconsultis multis
Fratribus, & a Rectore, ac Fratribus paucioribus,
iisque excommunicatis, ac perjuriis facta fuerit, &
in fraudem tertij, Plebani scilicet; qui super eodem
Hospitali jam ante litem ijs moverunt. Verum
Papa Innocentius III. considerans, quod Fratres,
& Patroni Hospitalis S. Allucij propriam turpitu-
dinem pro se, vel potius contra se allegarunt, vide-
licet perjurium, excommunicationem, & fraudem
ab ipsis commissam: & quod donatio illa fuerit
pura, & simplex, & dicti Hospitalarii se contra pro-
prium factum legitime defendere non poterant,
ideo prædictum Hospitalale S. Allucij, cum perti-
nentiis suis, Hospitalariis S. Sepulchri adjudicavit;
quia non deceptoribus, sed deceptis jura subveni-
unt, ita tamen, ut Episcopo Diocesano, & tertio
illi, sive Plebano, qui litem moverat super eodem
Hospitali, per hanc sententiam nullum præjudi-
cium fiat; quia res inter alios acta, non debet alijs
præjudicium generare.

XX. Ubi Notandum primò. Si in authenti-
co instrumento contractus, vel alienationis expres-
sum sit, consensum Capituli intervenisse, & postea
aliquis dicat non majorem: sed minorem solum par-
tem Capituli interfuisse, & consensisse, alleganti in-
cumbit onus probandi, ut patet ex hoc Cap. in quo Ho-
spitalarii S. Allucij donarunt Hospitalale suum Hospi-
tali S. Sepulchri, & sic præsumptio fuit, eam dona-
tionem, ex consensu omnium Fratrum, vel saltem
majoris partis eorum, factam esse: sed quia postea al-
legarunt, solum minorem partem consensisse, quod
tamen probare non potuerunt, ideo succubuerunt in
judicio. Imola hinc. 16. Abb. n. 2.

Notandum secundò. Ex decisione hujus Cap.
oritur non exigua difficultas, nam Rector, & Fratres
Hospitalarii S. Allucij allegantes se in excommunica-

tione constitutos, & perjuros donationem fecisse, au-
diri debuissent, si quidem agebatur de subjectione
unius Ecclesie, & Hospitalis alteri Ecclesie, & Hospi-
tali, videlicet S. Sepulchri; cujusmodi donatio & sub-
jectio non poterat fieri absque consensu, & auctorita-
te Episcopi Loci, c. Sicut; 8. de excessib. Prælat. ac pro-
inde invalida fuit, nec potuit à Papa approbari, & non
rectè dictum Hospitalale, cum pertinentiis suis, adju-
dicatum fuit Hospitalariis S. Sepulchri. Ad quam
difficultatem respondet primò, Gl. in cit. c. Inter; 5.
Adjudicare, h. t. quod Hospitalarii isti potuerint se
subicere alteri Hospitali sub conditione, si Episco-
pus Diocesanus consenserit, arg. c. Olim; 12. de restit.
spol. vel per talem subjectionem sibi poterant obesse,
ne possent contravenire, non autem præjudicare Epi-
scopo, nec Plebano, qui litem eis moverat; quia res
inter alios acta, alijs non nocet, & sic donatio ista,
vel subjectio valuit in præjudicium tantum Hospi-
taliariorum.

Aliam responsionem dat Innocent. in cit. c. Inter;
nu. 2. h. t. Hostiens. ibid. V. Receptum. & Abb. n. 12.
qui dicunt, Hospitalale illud non fuisse Sacrum, sive Ec-
clesiasticum, videlicet auctoritate Episcopi constitu-
tum, & fundatum, sed Collegium sæculari potestate
erectum: cujusmodi Collegia sæcularia institui pos-
sunt ad finem honestum, ita, ut Rectorem, Syndi-
cum, & Patronos sibi constituere valeant, & se mutuo
appellare, fratres, ut tradit Innoc. in c. Dilecta; 14.
n. 1. de excess. Prælat. & Bart. in l. ult. ff. de Colleg. illicit.
Nec refert, quod dictum Hospitalale vocatum sit S. Al-
lucij; quia sic vocatum fuit, vel quia Sanctum illum
in Patronum sibi elegit: vel fortè à vicina aliqua Ec-
clesia: vel quia in domo Hospitalis illius erat Orato-
rium privatum: non sacrum, sub Titulo illius Sancti,
quod tamen non est signum loci Sacri, si campa-
nile non habeat ad convocandum populum, Abb. c. l.
n. 8. Et quamvis Episcopus, & Plebanus, seu Paro-
chus contenderent, dictum Hospitalale esse Ecclesiasti-
cum, & Sacrum, ideòque ipsis subiectum, tamen id
probare non poterant. Quare cum Hospitalarii illi
fuerint in possessione suæ libertatis, & immunitatis à
subjectione Episcopi, & Parochi loci, poterant com-
muni consensu se, & Domum suam, unà cum perti-
nentiis, subicere Hospitali S. Sepulchri, etiam irre-
quisito consensu Episcopi; ideòque Pontifex hanc
donationem, seu subjectionem ratam habuit, sine
præjudicio tamen Episcopi, & Parochi, si fortè in ju-
dicio probare possint, Hospitalale illud sibi subiectum
esse, ac proinde sine consensu Ordinarii non potuisse
donari, vel alienari; res enim inter alios acta, seu ju-
dicata non debet alijs præjudicare, prout etiam habe-
tur in c. pen. de sent. & re judic. Et hæc responsio non
caret etiam omni probabilitate.

XXI. Porro huc quoque pertinet, quod sta-
tutum habetur in c. Apostolica; 9. h. t. quod est desum-
ptum ex Concilio Toletano 9. c. 5. & refertur in c. Bone-
rei; 74. caus. 12. q. 2. ubi definitur, ut si Episco-
pus in Parochia sua (hoc est, Diocesi, Abb. hic
n. 2.) Monasterium construere voluerit, & de re-
bus Ecclesie, cui præsidet, illud dotare, non am-
plius eidem dare possit, quam partem quinquage-
simam, centesimam autem censûs Ecclesie suæ, si
ex Ecclesia sæculari velit facere Monasterium, vel
in ea sepulchrum sibi eligere. Quia tamen in eo-

dem cap. adjungitur, id cum temperamento concessum esse, videlicet ut, dum alienæ Ecclesiæ comperens subsidium confertur, propriæ Ecclesiæ grave damnum non inferatur: item ut Episcopus utrumque solum ex his duobus, quam maluerit, donationem faciat; idcirco hoc observandum est, ita, ut Episcopus, sive idem, sive alius, neque tantum quidem, imò nec minus quinquagesimam, vel centesimam partem, sive simul, & semel: sive sæpius, & successivè, in pias illas causas de rebus Ecclesiæ possit conferre, cum gravi detrimento ejusdem. Alioquin si quid cum gravi detrimento Ecclesiæ suæ, sive ex possessionibus, aut bonis, sive ex redditibus ad Episcopalem Mensam, vel Cathedralē Ecclesiā pertinentibus datum esse, constiterit, id poterit legitime revocari, nisi præscriptione, vel aliā legitimā exceptione (v. g. rei judicata, *Gl. hic V. Exceptione*) actio, seu revocatio excludatur. Nam et si primā facie præsumi possit, quod per collationem quinquagesimæ partis non inferatur Ecclesiæ grave detrimento; ex variis tamen circumstantiis, quæ potius ex ostensione facti (quia v. g. Ecclesiā alieno ære gravata est, vel quia graves expensas nunc facere debet, *Gl. hic V. Ex ostensione*) quam expressione statuti cognosci queunt, interdum deprehendi potest, quod nec quinquagesima, nec centesima pars, sæpius, vel semel, sine gravi Ecclesiæ detrimento, conferri possit. Quod si verò Episcopus ita abundet redditibus, & possessionibus, ut sine gravi detrimento Ecclesiæ suæ, possit etiam amplius, quam donatione quinquagesimæ, & centesimæ partis, alteri Ecclesiæ subvenire, non quidem per se debet summam à prædicto Canone Concilij Toletani, ad incautas donationes vitandas, definitam, excedere: cum Superioris tamen, videlicet S. Pontificis auctoritate, potest etiā in majorē quantitatem alterius Ecclesiæ inopiam sublevare.

XXII. Hinc inferitur primò. Episcopus potest, etiam sine consensu Capituli, & licentiā S. Pontificis, semel, vel successivè donare, seu conferre partem quinquagesimam bonorum, ad dotandum Monasterium jam extructum, vel partem centesimam, ad subveniendum alteri Ecclesiæ extructæ; quia ad dotandum est obligatus, & est alienatio, seu donatio, quæ fit ex necessitate, seu obligatione juris, in qua non requiritur consensus Capituli, vel alia solennitas, *Abb. in c. Pastoralis; 9. de his quæ sunt à Prælat. sine c. n. 4. & ibid. Fagnan. n. 10. & 11.* non autem hanc potestatem donandi habent Prælati Episcopo inferiores; quia tam antiqua, quam nova jura de Episcopis tantum mentionem faciunt, *Abb. in cit. c. pen. n. 2. h. t.*

Inferitur secundò. Ad hanc donationem faciendam requiritur primò, ut Monasterium, seu Ecclesiā, cui fit donatio, sit intra Diocesi Episcopi sita, non enim censetur tanta alienatio, quam si bona extra Diocesi transferantur: potest tamen Episcopus talem donationem facere etiam Monasterio, seu Ecclesiæ exemptæ, sitæ intra Diocesi; quia illa est in Diocesi, licet non sit de Diocesi, *Abb. in cit. c. pen. num. 3.* Et cum privilegium hoc Episcopis concessum, sit valde favorabile, largè, & amplè explicari potest, quatenus verborum proprietas patitur. Deinde requiritur, ut Monasterium ab initio sit extructum ab Episcopo, vel ejus Antecessore, aut Eccle-

sia Secularis in Monasterium sit conversā, cum consensu Capituli, ut colligitur ex c. Si Episcopus; 77. caus. 17. q. 2. potest tamen Episcopus Ecclesiā, vel Monasterium jam extructum, etiam sine Capituli consensu dotare, cum id æquum, & necessarium sit, modò fiat sine gravi damno Ecclesiæ dotantis, *Abb. in cit. c. pen. n. 7. h. t. & in cit. c. Pastoralis; 9. n. 4. de his quæ sunt à Prælat. c. c.*

Inferitur tertio. Episcopus hanc donationem facere potest, non solum de redditibus, seu proventibus sed etiam de possessionibus, sive bonis Ecclesiæ, ut colligitur ex *Textu cit. c. pen. ibi: de rebus Ecclesiæ, ibi: de possessionibus, Abb. hic n. 8.*

XXIII. Inferitur quartò. Episcopus talem donationem Monasterio, vel Ecclesiæ, non potest facere per testamentum, vel aliam ultimam voluntatem, sed solum per donationem inter vivos; quia dispositio per ultimam voluntatem extenditur, & refertur ad tempus mortis, in quo Prælati non habet amplius administrationem rerum Ecclesiæ, *Abb. in cit. c. pen. num. 9.*

Inferitur quintò. Episcopus nec simul, & semel, nec etiam successivè, & diversis temporibus, potest donare ultra quinquagesimam, vel centesimam partem; quia per donationes repetitas æquè potest perveniri ad quantitatem prohibitam, & alioquin transgredi posset ipsi legi, prout sumitur ex cit. c. pen. nam plures parvæ summæ simul collectæ constituunt unam magnam, *Imola ibid. n. 14.* Aliud est, si plures donationes fiant successivè ex diversis causis, ita, ut moralem conjunctionem inter se habeant, de qua infra.

Inferitur sextò. Si donatio, vel donatio Monasterij, vel Ecclesiæ ab Episcopo facta fuit, sive ultra, sive etiam usque ad partem quinquagesimam, vel centesimam, cum gravi damno Ecclesiæ Episcopalis, capite jure est irrita, quippe à SS. Canonibus in hoc casu non concessa: sed prohibita, idcircoque revocari potest, ac debet. Si verò ab initio facta sit donatio, cum gravi damno Ecclesiæ: sed ex probabili errore, quia Episcopus probabiliter existimavit, eam donationem non cessuram in grave damnum Ecclesiæ suæ, etiam postea de contrario consensu, quod sit damnosa, valida tamen erit donatio, quamvis per Beneficium restitutionis sit integrum rescindi, & revocari possit, ac debeat, *Abb. c. l. n. ult. de his quæ sunt à Prælat. sine c. n. 4.*

Inferitur septimò. Si donatio rei immobilis, etiam cum gravi damno Ecclesiæ donantis facta sit, potest Monasterium, vel Ecclesiā dotata, cum bona fide, & lapsu 40. annorum præscribere, ita, ut revocari non possit; quia est ignorantia, non juris, sed facti, utrum Ecclesiā graviter lædatur, & ideo, cum præter bonam fidem habeat titulum, Ecclesiā dotata potest præscribere, *Gl. in cit. c. pen. V. Præscriptio, ibi.*

XXIV. Denique huc etiam pertinet, quod statutum est in c. Pastoralis; 7. h. t. Nam cum quæsitum fuisset ex Papa Innocentio III. si Episcopus, consentiente Patrono, Ecclesiā aliquam Religiosis concedat, his verbis simplicibus utendo: *concedimus vobis hanc Ecclesiā: utrum sit censendus sit, eo ipso proventus Ecclesiæ illis donasse, sive in usus eorum concessisse: an verò jus Patronatus tantum?* Ad hoc respondet Papa, si Episcopus Ecclesiā illis conferat ex consensu Patroni, tum Patronus

cenferur ipsis voluisse conferre, quod suum est, videlicet jus Patronatus: Episcopus vero id donare, quod ex temporalibus proventibus in eadem Ecclesia obtinet, ita, ut si Episcopus portionem aliquam proventuum inde percipiat, ea in Religioforum usum convertatur. Quod si ex proventibus illius Ecclesie nullam Episcopus portionem obtineat, tum omnes proventus, præter Cathedraliticum, in eorumdem usus sunt convertendi. Sed ut hæc concessio, seu donatio Episcopi sit legitima, consensus Capituli est requirendus.

XXV. Ratio primæ partis, & decisionis, quod tunc jus Patronatus cenferur concessum, ratio, inquam, est, quia si quis consentiat in donationem, vel alienationem rei, in qua jus habet, vel eidem subscribat, tunc cenferur transferre voluisse, quod suum est, in alterum, seu jus, quod in re habet, à se abdicare, siquidem alienatio, sine ipsius consensu, validè fieri non potuit: ut in casu cit. c. *Pastoralis*; donatio Ecclesie, sine consensu Patroni, & patet ex l. *Fidejussor*; 26. §. *Pater*, ff. de pignorib. & tradit Gl. in l. *Gaius*; 39. §. *Non obesse*, ff. de pignorat. act. Secus est, si quis consentiat in alienationem rei, in qua jus habet, quam tamen alius, etiam ipso invito, alienare potuit, tunc enim consentiendo, vel subscribendo alienationi ab alio factæ, sibi sive juri suo non præjudicat, Gl. in cit. l. *Gaius*; quia tunc adhibetur tantum, ut testis factæ alienationis ab altero. Ratio secundæ, & tertiæ decisionis, seu partis est, quia licet verbum *concedo*, quippe valde generale, ex sua generica significatione, non importet translationem dominij rei concessæ, cum etiā precarium, vel commodatum sit concessio rei, sed ad usum tantum; ideo ne frustratoria sit concessio Episcopi, in casu proposito, ea accipitur, & intelligi debet, secundum subjectam materiam, & qualiter personæ donantis, & ejus, cui donatur, ac proinde interpretationem facere oportet, quod vel Episcopus transferre voluerit in Monasterium jus quoddam singulare, ita, ut si Episcopus portionem reddituum ipsamet percipiat, eam donare voluisse Religiosis cenferur. Vel si in hoc sensu verbum, *concedo*, verificari non possit; quia Episcopus nullos redditus percipit ex illa Ecclesia, interpretatio fieri debet, secundum omnem dominij translationem, quatenus fieri potest, & solet, ita, ut quoad omnes redditus, Ecclesiam, quatenus potuit, unire, & incorporare voluerit Monasterio; interpretatio enim faciendâ est, ut actus magis valeat, quam pereat, l. *Quoties*; 12. ff. de reb. dubiis, præsertim vero donatio, seu concessio gratiæ, c. *In his*; 30. de privil. Innocent. in cit. c. *Pastoralis*; n. 1. h. t. Abb. ibid. n. 2. nam secundum Innocent. c. l. *Abbat*. ibid. n. ult. si Episcopus Archidiacono, vel Archipresbytero in quibusdam Ecclesiis Parochialibus jurisdictionem habenti de novo concedat Ecclesiam aliquam, quæ antea ei subjecta non erat, interpretatio fieri debet, quod ipsi illam, non quoad fructus, seu proventus: sed quoad jurisdictionem subijcere velit. Sed quia Monasteria Parochias, quoad jurisdictionem, sibi subiectas, ordinariè habere non solent, ideo concessio, seu donatio Ecclesie ab Episcopo facta Monasterio, in dubio intelligi debet, id quod solvitur, ac datur, solvi, vel dari in signum, quod Ecclesia sit eidem incorporata, sive donata, quoad proventus, vel omnes, vel quoad portionem, quam ipsamet percipit. Excipitur Ca-

thedraticum, quod solvitur in signum subjectionis, & honorem Cathedralis Episcopalis; nam Episcopus non potest concedere, vel donare Ecclesiam sibi subjectam Monasterio, jure plenissimo, ita, ut omnino sit exempta ab ejus jurisdictione: sed quantumcunque generalibus verbis illam eximat à jurisdictione Episcopali, semper tamen in illa retinet correctionem, visitationem, & Cathedraliticum, Gl. in cit. c. *Pastoralis*; V. *Cathedraticum*, & c. *Venerabilis*; 21. de censib. Gl. in cit. c. 1. V. *Traditæ*, caus. 16. q. 2. ubi rationem dat, quia Episcopus non potest constituere Judicem ordinarium in sua Diocesi, nec abdicare à se jurisdictionem Episcopalem. Denique ratio ultimæ decisionis, quod Episcopus non possit validè donare Ecclesiam Monasterio, sine consensu sui Capituli, est, quia est species quædam alienationis, ad quam requiritur consensus Capituli, c. *Cum nos*; 3. & c. *Pastoralis*; 9. de his, quæ sunt à Prel. & c. *Abb. in cit.* c. *Pastoralis*; 7. n. §. h. t.

§. V.

Qualis in dubio interpretatio fieri debeat donationis, & quando præsumi possit donatio?

XXVI. Assertio 1. Latissima faciendâ est interpretatio donationis inter vivos, in favorem donatarii, prout constat ex c. *Cum dilecti*; 6. h. t. Ubi cum quidam vir Nobilis quasdam terras alicui Monasterio purè, & simpliciter in elemosynam donasset, & postea aliam terram, sive bona eidem concessisset, sub conditione pensionis solvendæ, ita, ut si soluta non fuerit, bona illa redigi possint in forestam (hoc est, in saltum, sive locum arboribus confutum, & venationi aptum, in quo feræ includuntur (Gl. hic V. *Forestam*, junct. Gl. *Margin*. h. t.)) filius illius Nobilis, Alanus nomine, non tantum bona posterius: sed etiam prius donata voluit de facto, & per violentiam auferre, & redigere in saltum. Verum Abbas, & Conventus de hoc contesti sunt apud Innocentium III, ne molestarentur. Respondit Papa, & mandavit Judicibus à se delegatis, ut pro Monasterio sententiam ferant, appellatione postpositâ; cum ex instrumento donationis transmissio evidenter appareat, quod hæc fuerit mens, & intentio donatoris (ad quam in omni dispositione recurrendum est, sive considerandum, quid actum fuerit, l. *In conventionalibus*; 52. ff. de V. O. l. *Semper*; 34. ff. de R. J. Gl. hic V. *Intentio*), ut clausula in fine instrumenti, vel dispositionis posita de foresta faciendâ, non ad priorem donationem, quæ pura, & libera fuit, ita, ut ab omni vexatione, & consuetudine seculari esset immunis: sed ad posteriorem donationem, quæ pensionem, & conditionem insertam habet, secundum sanum verborum intellectum, referri debeat; quia in contractibus plena: in Testamentis plenior: in Beneficiis, seu gratiis plenissima interpretatio faciendâ est.

XXVII. Notandum primò. Fundator, etiam Laicus, potest donationi, quam facit Ecclesie, adijcere pactum, seu conditionem (modò ea SS. Canonibus non adversetur) de certa pensione ipsi, & hæredibus

redibus ejus solvenda: alioquin si soluta non fuerit, res donata cadat in commissum, ita, ut à fundatore, ejusque heredibus revocari possit, *c. Verum* 3. *de condit. appof.* & tradit *Abb. in hoc cap. n. 3.* imò etiam, propriâ auctoritate, rem donatam hoc casu occupare, ejusque possessionem apprehendere possit, juxta doctrinam *Bartoli in l. 3. n. 1. C. de pignor. & Imol. hic nu. 4.* Aliud verò est, si pactum simpliciter sit conceptum, ut Ecclesia pensionem solvat, vel aliud onus præstet, vel ne rem donatam alienet, non adjunctâ tamen clausulâ commissi, ita, ut si pactum non impleatur, res donata ad donatorem redeat; tunc enim etsi pactum non fervetur, non tamen res donata Ecclesiæ, vel alij loco pio revocari potest: sed solum agi ad implendum modum, seu onus adjunctum, *cir. c. Verum, de condit. appof.* Ratio est, quia hoc posteriore casu, donatio principaliter facta est, non propter onus adjunctum: sed pietatis causâ in DEUM, ideoque, etsi onus adjunctum non præstetur, durat tamen pia affectio donatoris, unde meritò non revocatur donatio: sed ad impletionem oneris agitur. In posteriore verò casu, quando clausula commissi adjuncta est, apertè constat de mente donantis, quòd velit revocatam donationem, si oneri adjuncto non satisfiat, *Canisius in cit. c. Cum dilecti*; *n. 3. & 4. h. t.*

XXVIII. Notandum secundò. Licet aliàs clausula in fine instrumenti, vel dispositionis posita, etiam onerata, referatur ad omnia præcedentia, etiam si diversa sint negotia, *c. Secundo requiris*; *41. & c. Inquisitionis*; *71. de appellat.* hoc tamen non procedit in pluribus donationibus in eodem instrumento contentis, quarum prior facta est purè, & sine aliquo onere, ac conditione: posterior verò cum onere, seu conditione pensionis adjunctâ, tunc enim clausula onerosa in fine adjuncta, non ad priorem: sed ad posteriorem tantum donationem referri debet. V. G. Si quis donet Monasterio alicui fundum Titianum, & Sempronianum, cum eo onere, ut ipsi donatario, ejusque heredibus solvat ex eo 10. aureos annuos, vel cum reservatione in eo juris venandi, tunc onus, seu conditio in fine adjuncta referetur solum ad donationem posterioris fundi: non prioris, quæ jam habuit determinationem, ut sit pura, ac libera ab omni imperfectione secularium, *Abb. in cit. c. Cum dilecti*; *n. 6. & 7. h. t.* ubi addit, aliud esse, si utraque donatio sit purè facta, sine onere, vel conditione adjuncta, tunc enim non apparet ratio, cur clausula onerosa adjuncta in fine magis referatur ad proximè antecedentem, seu posteriorem, quàm ad priorem.

XXIX. Notandum tertio. In contractibus plena: in Testamentis, seu ultimis voluntatibus plenior: in Beneficiis, seu donationibus, & gratiis, seu privilegiis plenissima interpretatio facienda est, ut habetur *in hoc cap.* Et in primis quidem, quòd in contractibus bonæ fidei plena sit facienda interpretatio, ita, ut extensio fiat etiam ad id, quòd verbis non est expressum, colligitur *ex l. Cum quid*; *3. ff. de reb. cred. & l. ult. C. Que res pign. oblig. poss.* ubi dicitur, cum sit justum voluntates contrahentium magis, quàm verborum conceptionem inspicere. Ratio est, quia in contractibus, itisque reciprocis, sive ultrò citròque obligatoriis, servari debet æqualitas inter contrahentes, ideoque verba non nimis strictè, nec nimis amplè interpretari oportet, in favorem unius, &

in odium alterius: sed prout bona fides postulat, ita, ut neutra pars gravetur. Secundò, in Testamentis, ac ultimis voluntatibus plenior, seu amplior interpretatio fieri debet, ut habetur *in l. In Testamentis*; *12. ff. de R. I.* & colligitur etiam *ex l. Si cui*; *3. ff. de testico, vino, & oleo legat.* Ratio est, quia qui testatur, vel legatum, aut aliquid mortis causâ relinquit, liberaliter donationem aliquam facit, ideoque largior interpretatio fit, quàm in contractu, etsi non tam liberalem, quàm is, qui inter vivos donat, vel beneficium, aut gratiam confert. Tertio, in beneficiis, donationibus, privilegiis, & gratiis, plenissima, seu amplissima interpretatio facienda est, ut habetur *in c. Quia circa*; *22. de privileg.* præsertim verò Beneficia Principum largissimè interpretari oportet, *c. Olim*; *16. de V. S.* & sumitur *ex l. Immunitates*; *4. ff. de jur. immunit.* Ratio est, quia cum donationes inter vivos, & gratiæ concessionis ex mera liberalitate procedant, præsumitur, quòd largissimè etiam donator eas voluerit accipi, & intelligi, & nullo modo restringi, aut gravari, nisi id exprimat, *Abb. in cit. c. Cum dilecti*; *num. 4. h. t.*

XXX. Limitatur autem primò, quòd beneficia, privilegia, & gratiæ debent amplè interpretari, quando agitur de præjudicio concedentis: non autem quatenus cedunt in præjudicium tertij, *l. 2. C. de precib. Imperat. offer.* & *l. 2. §. Si quis à Principe*, *ff. Ne quid in loco, vel itin. publ.* ubi dicitur, quòd in rescripto, aut privilegio Principis non censentur concessa, quæ alijs incommodum, seu præjudicium afferunt, nisi aliud in rescripto exprimitur. Secundò, neque beneficia, seu privilegia amplè interpretari oportet, quatenus derogant Juri communi, ut dispensationes; nam omnis recessus à Jure communi est odiosus, cum magnus sit favor Juris publici, *Gl. in c. 3. V. Dispensationes, de offic. Jud. Ordin. in 6.* *Abb. in cit. c. Cum dilecti*; *num. 5. h. t. arg. c. 1. in fine, & c. 2. de presb. & c. dilecti*; *3. de consang. & affin.*

XXXI. Altertio 2. Regula generalis est, donationem non præsumi, quoties alia interpretatio, vel conjectura fieri potest, *l. Cum de indebitis*; *25. §. Sin. verò, ff. de probat. Menoch. de arbitr. Judic. cap. 88. num. 1. & 2.* adeò, ut neque ob solam sanguinis conjunctionem, etsi altissimam, præsumatur donatio, nisi aliæ conjecturæ accedant, *Menoch. citatus*; *n. 9. & 10.*

Sunt tamen plures casus, in quibus donationem jura præsumunt. Veluti primò, si vir Nobilis, seu Illustis, & dives aliquid det, modò summa, vel res data non sit magna, *Gl. in l. Si uxori*; *32. §. fin. ff. de legat. 3. Menoch. c. l. n. 39. & 52.*

Idque confirmatur *ex c. Prudentes*; *1. h. t. ubi S. Gregorius Papa ita rescribit: Vir Nobilis hanc sibi quodammodo legem imponit, ut si quid sibi te tribuat, id se debere existimet, & nisi in Beneficiis creverit, sive ea augeat, nihil se præstitisse reputet: propria enim virtus Nobilium est liberalitas, Abb. hic n. 2.* Alius intellectus hujus cap. est, quòd qui promittit aliquid donare, illud tanquam debitum adimplere tenetur, *Abb. hic n. 1.* Secundò, donatio præsumitur, cum bene merita præcesserunt, quòd enim postea datur, censetur donatum in remunerationem præcedentium meritorum, *Menoch. c. l. n. 53.* Tertio, præsumitur donatio, si venditor, nullâ ne-

cessitate, vel dolo inductus, rem magni valoris minimo pretio vendat, cum bene nosset justum ejus pretium: nam quod deest de justo pretio, & non accipit, donasse presumitur, *Menoch. c. l. n. ult.* apud quem plures hujusmodi casus legi possunt, in quibus donatio presumitur.

§. VI.

An, & quando donatio inter vivos revocari possit, ob ingratitudinem?

XXXII. Assertio 1. Donatio inter vivos, semel rite perfecta, nudo pacto, seu consensu, etiam nullâ stipulatione interveniente, vel traditione nondum factâ, regulariter revocari non potest solâ voluntate, seu penitentiâ donatoris, *l. 2. & l. ult. C. de revoc. donat.* Neque etiam rescripto Principis, *l. Si donatorem; §. vel propter amissionem instrumenti donationis revocari potest; l. 2. C. eod.* Ratio est, quia jus semel alicui acquisitum non debet ei sine causa auferri, ne quidem auctoritate Principis, nisi ob causam utilitatis publicæ, *Zasius ff. h. t. n. 73.* Ab hac regula excipiuntur tres causæ generales, & principales, propter quas donatio, quamvis traditione perfecta sit, revocari potest, de quibus in sequentibus agemus.

XXXIII. Assertio 2. Donatio inter vivos, propter ingratitudinem donatarii erga donantem, in quatuor casibus revocari potest, enumeratis in *l. fin. C. de revoc. donat.* & in *c. Propter; 10. & ult. h. t.* Ubi Papa Gregorius IX. ita rescribit: Donator, propter ingratitudinem ejus, in quem liberalitas est collata, eam ex juris rigore revocare potest. Veluti, si forte impius in eum manus injecerit: vel si atrocis injurias, vel grave rerum suarum damnum, vel vitæ periculum ipsi inferre præsumpserit. Veruntamen si donator tacuit, jus revocandi ad successorem ejus, qui hoc tacuit, non extenditur, adeoque is revocare donationem non potest.

XXXIV. Prima igitur causa ingratitudinis est, si donatarius manus impias, ac violentas in donatorem injecerit, sive id fiat manibus, sive pedibus, sive per lapidem, vel rem aliam, & sive per se, sive per alium, juxta *l. Non solum; 11. in princ. ff. de injuriis*: modo percussio sit injuriosa, & non sine culpa mortali: nam si injectio manuum fieret, ob defensionem Reipublicæ, vel propriam, vel proximæ, revocationi non esset locus; quia ubi non est culpa, nec poena inferri debet. Idemque est, si quis injuriose percuteret donantem, quem tamen ex probabili ignorantia alium esse putabat; tunc enim deest animus injuriandi, seu offendendi donantem, sine quo non inferitur injuria; *l. 3. §. 1. ff. de jurejur. Mol. tr. 2. de just. n. 2. §. Secunda est.* Altera causa ingratitudinis est, si donatarius atrocis injurias in eum, qui donavit, effunderet, sive verbis injuriosis, aut contumeliosis eum afficeret, absque manu tamen injectione; quia tunc ad primam causam talis injuria pertineret, *Mol. c. l. sive facto, ut si v. g. donatarius adulterium cum uxore donantis, vel stuprum cum ejus filia committeret.* Injuria autem atrox æstimanda est ex circum-

stantiis, & qualitate personæ, cui inferitur, aliisque, ideoque prudentis judicis arbitrio relinquitur judicandum, quæ sit injuria atrox, *Molin. c. l. §. Prima est.* Sufficit autem, si vel unica gravis injuria verbis, vel facto inferatur, ad revocandam donationem, neque enim lex requirit, ut iteretur, *Molin. c. l. Zasius ff. h. t. num. 85.* Ad hanc causam reducitur, si donatarius non coactus, & nullâ causa urgente, donatorem accuset de crimine, ob quod poena mortis, mutilationis, exilij, infamiæ, vel amissionis notabilis partis bonorum incurritur, vel si in tali causa sit reus, Advocatus, vel Procurator, *Molin. c. l.*

Tertia causa est, si donatarius grave damnum inferat donatori in rebus, seu bonis suis externis, id quod similiter judicis arbitrio, spectatis circumstantiis, definiendum erit. Neque verò sufficit ad revocandam donationem, quod donatarius attentatè inferre grave damnum: sed requiritur, ut ipsa damnum sit illatum, cum jactura notabilis partis bonorum, ut patet ex *cit. l. fin. C. de revoc. donat. Molin. c. l. §. Tertia.*

Quarta causa est, si donatarius grave periculum vitæ donanti inferre præsumpserit, per se, vel per alium, absque justa causa, etiam si mors secuta non sit: sufficit enim, quod infidias vitæ ipsius struxerit, ex quibus grave ipsi vitæ periculum imminerebat, ut colligitur ex *cit. l. fin. & ibi Gl. V. Periculum, Mol. c. l. §. Quarta est.*

Porro quando in *cit. c. ult. h. t.* dicitur, donationem ex prædictis causis donatorem posse de rigore juris revocare, rigor juris ibi non accipitur, prout opponitur æquitati: sed pro jure scripto, quod præferendum est æquitati non scriptæ, sive in jure non expressæ, *c. ult. de transact. Abb. in cit. c. ult. n. 3. in fine.*

Additur in *cit. l. fin. C. de revoc. don.* Quinta causa, si nimirum donatio facta sit, adjecto modo, vel gravamine, v. g. ut donatarius pensionem præstet singulis annis: & hic modum, seu gravamen, sub quo donationem acceptavit, postea non implevit, potest enim revocari donatio. Verum hoc casu, non tam ob ingratitudinem, quam ob non impletam conditionem, seu modum, revocatur donatio.

XXXV. An autem, præter has quinque causas in jure expressas, etiam ob alias causas ingratitudinis majores, vel æquales, revocari possit donatio, controvertitur inter Dd. Assertat *Gl. in cit. l. fin. V. Voluerit, C. de revoc. donat. Abb. in cit. c. ult. nu. 3. h. t. Clar. §. Donatio, q. 21. n. 2. & 3. Silvest. V. Donatio, q. 13. Less. Lib. 2. c. 18. num. 104. & alij passim.* Cujusmodi causa est, si donatarius non suppeditet alimenta donatori magnæ quantitatis egenti; cum necare censetur is, qui alimenta denegat, *l. 4. ff. de agnosc. liber. & filius tenetur alere patrem inopem, l. Si quis; §. in princ. & §. Parens, ff. eod.* Ratio est, quia ubi est eadem, vel etiam major ratio, eadem etiam est juris dispositio, *l. Illud; 32. ff. ad leg. Aquil.* ut in proposito, eadem vel major causa ingratitudinis. Neque obstat, quod in *cit. l. fin.* dicatur: *Ex his tantummodo causis donationes everti concedimus;* quia dictio tantum, non excludit similes, vel majores causas, sed minores duntaxat. Et hæc sententia communior est, & æquior. Contraria tamen sententia in puncto juris verior videtur, quam tenet *Molin. cit. dis. 281. num. 8. Laym. cit. c. 12. num. 17. Zasius in Com-*

Comment. in Jus Canon. h. t. n. 12. ff. eod. n. 90. § 91. Nam in cit. l. fin. absolute restringitur revocatio donationis ad causas ibi expressas, Lex autem poenalis, etiam propter paritatem, aut majoritatem rationis, non debet extendi ad casus non expressos. Interim tamen æquitas postulat, ut donatarius, cui magna pars bonorum donata est, cogatur Officio Judicis ad præstanda alimenta donatori ad inopiam redacto, ut notat *Zasius c. l. n. 91. in fine.*

XXXVI. Notandum hic præterea primò. Donatio ob ingratitudinem non revocatur ipso jure: sed revocanda est per sententiam Judicis, adeoque necesse est, ut ingratitudo probata sit à donatore in judicio, & sententia pro ipso lata, cit. l. fin. ibi: *si fuerint in iudiciis dilucidis argumentis cognitionaliter approbate.* C. de revoc. don. quare donatarius non tenetur ad restitutionem, ante sententiam. Quòd si res nondum sit tradita donatario, potest donator, post commissam ingratitudinem, ei rem non tradere, & petentem excipiendo repellere; cui enim post solutionem, aut traditionem datur repetitio, ei ante illam datur exceptio. Si verò re tradita, donatarius vi, vel dolo impediatur donantem, ne in judicio revocationem petere possit, potest is vià occultæ compensationis uti; quia per injuriam damnum patitur, *Less. cit. c. 18. n. 106.*

Notandum secundò. Probata ingratitudine, & lata sententiâ pro donatore, revocantur etiam fructus, adeoque præter rem donatam, omnes restituendi sunt, qui percepti post litem contestatam, non autem, qui ante illam; quia illos percepit donatarius ex re propria, & ejus dominium habebat, *Molin. cit. dis. n. 6. Zas. ff. h. t. n. 103.* Quamvis *Palao dis. 2. pun. 23. n. 14.* putet, non obligari donatarium ad restituendos fructus perceptos, ante sententiam revocationis, spectato juris rigore, cum usque ad sententiam sit dominus rei donatæ. Verùm hoc nihil probat; quia etiam bonæ fidei possessor est dominus fructuum, & tamen omnes fructus extantes, etiam ante litem contestatam perceptos, & post illam, etiam non extantes restituere tenetur, juxta l. *Certum; 22. C. de rei vindic.*

Notandum tertio. Etsi ob ingratitudinem revocari possint omnia donata, quæ tunc adhuc sunt penes donatarium: non tamen illa, quæ ante litem ipsi motam, desit possidere; quia nimirum vendidit, vel donavit, vel permutavit, vel in dotem dedit, vel aliàs legitime alienavit, juxta l. *His solis; 7. C. de revoc. donat.* idque ne ei, ad quem res legitimo Titulo pervenit, præjudicetur per factum alienum: nisi alienatio facta sit in fraudem donatoris, sciente eo, in quem alienatio facta est: juxta ea, quæ traduntur ff. *quæ in fraudem creditorum, Zasius ff. h. t. num. 100.* Sed & res pignori, vel hypothecæ à donatario subjectæ revocari possunt à donatore; quia dominium earum manet penes debitorem oppignorantem, adeoque non sunt verè alienatæ, l. *Alienatum; 67. ff. de V. S.* ita tamen, ut jus pignoris saluum maneat creditori: idèque donator, revocans donationem, redimere debet pignus, ne revocando jus tertio acquisitum injustè lædatur, cum res transeat cum sua causa, seu onere, l. *Si convenerit; 18. §. Si fundus, ff. de pignorat. act. Zasius ff. h. t. n. 101.*

XXXVII. Assertio 3. Sunt tamen quædam donationes, quæ ob ingratitudinem revocari non

possunt. Veluti primò, donatio remuneratoria meritorum, vel ob causam facta, ut patet ex l. *pm. §. Si quis; junct. Gl. V. Irrevocabilis, & l. Aquilius; 27. ff. h. t. & tradit Gl. in cit. l. fin. V. Invenitur; C. de revoc. donat. Abb. in cit. c. ult. n. 11. h. t. Clar. cit. q. 21. m. 4. Mol. cit. dis. n. 12. & alij communiter. Ratio est, quia talis donatio non est propriè donatio, sed potius commutatio, sive compensatio meritorum: Quod tamen limitat *Molin. c. l. revocationem ob ingratitudinem,* habere locum in ijs donationibus remuneratoriis, quæ ex decencia solum sunt debitæ, seu ex honestate, ut donatio fiat Ministris, ultra sua stipendia, ob præstita servitia, quæ non ex justitia dominus compensare tenebatur, hæ enim revocari possunt, ob supervenientem ingratitudinem. Sed alij absolute docent, etiam remunerationes debitas ex honestate solum, revocari non posse; cum etiam habeant vim, & rationem non meræ liberalis donationis: sed honestæ compensationis, *Palao cit. dis. 2. pun. 31. §. 3. non. 2.* Illud magis certum est, quòd donatio remuneratoria quatenus excedit merita, ob ingratitudinem revocari possit, cum ut sic sit merè liberalis donatio, non compensatio, *Canis. in c. ult. h. t. n. 19.**

Secundo donatio facta Ecclesiæ, Monasterio, vel alij loco pio, ob ingratitudinem Prælati, seu Administratoris, vel Capituli, vel etiam utriusque simul, revocari non potest, ut docet *Clar. cit. q. 21. n. 5. Less. c. l. nu. 105. Zasius ff. h. t. nu. 97.* Ratio est, tum quia donatio facta Ecclesiæ censetur facta DEO, in quem nulla ingratitudo cadere potest, cum sit omnium donorum largitor: Prælati verò, seu Administratori ingratius non est donatarius: tum quia delictum petitoris non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare, *Reg. 76. in 6.* potest tamen, si fructus rei Ecclesiæ donatæ ad Mensam Prælati pertineant, ijs privari Prælati in pœnam ingratitudinis ad tempus vitæ suæ, *Zasius cit. n. 13. in fine.*

Tertio dos, quæ fuit assignata à patre filiz, non potest, post contractum matrimonium, revocari ob ingratitudinem ipsius, vel mariti, l. *Si dotem; 24. C. de jure dot.* quia fuit data ob causam, ob quam patet tenebatur illam dotare, l. *Qui liberos; 19. ff. de ritu nupt.* & sic non merè liberaliter dedit: sed magis debitum persolvit, *Molin. cit. dis. n. 13.* Idèque probabiliter dicendum est de extraneo, qui dotem dedit, quòd propter ingratitudinem uxoris, vel viri, etiam post dissolutum matrimonium, dos revocari non possit, sive extant liberi, sive non; nam licet non teneatur ad dotandum, quia tamen dedit ex causa onerosa, dos enim habet rationem contractus onerosi, ideo non videtur merè liberaliter dedisse, & consequenter revocatio locum non habet, *Mol. c. l. Zasius ff. h. t. n. 96.* Idèque est de donatione propter nuptias factâ, *Mol. cit. n. 13. in fine.*

Quarto Collator Beneficij non potest revocare collationem, ob ingratitudinem Beneficiarii, in ipsius personam commissam, quia non est merè liberalis donatio, respectu Collatoris, qui ex necessitate officij tenetur Beneficia conferre, & cum de suo nihil daret, non potest dici exercuisse liberalitatem, licet in eo, quòd huic potius, quàm alteri conferat, beneficentiam aliquam præstet, *Abb. in cit. c. ult. nu. 9. h. t. Clar. c. l. n. 6. Mol. c. l. n. 14.*

XXXVIII. Assertio 4. Si donator scivit ingratitudinem commissam esse à donatario, & tacuit, sive

voluntatem revocandi donationem non declaravit, ipso mortuo, ejus hæres, sive successor illam revocare non potest, prout statuitur in *cit. c. ult. in fine h. t. & l. fin. C. de revoc. donat. Abb. in cit. c. ult. num. 4. Molin. cit. disp. num. 3. & alij communiter*. Ratio est, quia jus revocandi donationem, est jus personale, quod morte donantis extinguitur, jus enim hoc competit donanti, ob injuriam acceptam à donatario, sive propter ingratitudinem commissam adversus se à donatario, actio autem injuriarum, nec hæredi donatoris, nec in hæredem donatarii datur: sed morte tum ejus, cui injuria facta est, tum injuriarum inferentis, extinguitur, *l. Injuriarum; 13. in princ. ff. de injur.* ideoque nec donator, mortuo donatario, potest revocare donationem, nec hæres, sive successor donatoris potest rem donatam repetere ab hærede donatarii defuncti, propter ingratitudinem ab ipso commissam, ut colligitur ex *cit. l. ult. in fine C. de revoc. donat.*

Verum plures Dd. dicunt, distinguendum hic esse, nam vel donans scivit injuriam, seu ingratitudinem ab ipso commissam esse, & non revocavit donationem in vita, tunc censetur illam remisisse donatario; quia sciens dissimulavit: Vel ignoravit, aut morte præventus, vel aliter impeditus revocare non potuit, cum vellet, & tum jus revocandi donationem transit ad hæredes donatoris, ut colligitur ex *cit. c. ult. h. t. in fine*, ubi dicitur, quod jus revocandi donationem ad donatoris, qui hoc tacuit, non extenditur successoribus: qui autem ignoravit, vel tempus non habuit ad revocandum, sive aliter impeditus fuit, non censetur tacuisse, & consequenter jus revocandi ad successores transmittit, & actio datur: tam ex parte donantis, hæredibus ipsius, quam ex parte donatarii, contra hæredes ejusdem, *Abb. ibid. num. 7. & Molin. cit. disp. num. 3.* licet contrarium teneat, *Zasius ff. h. t. num. 104.* quia actio, seu conditio ex *cit. l. fin. C. de revoc. donat.* revocatoria donationis oritur ex delicto, adeoque contra hæredes delinquentis non competit, nisi lis cum defuncto fuerit contestata, *l. unic. C. Ex delicto defuncti, &c.* Addit *Zasius c. l.* quod etiam si ante ignorantiam defuncti, hæres donatoris non possit agere contra donatarium: quod verum est, loquendo de ignorantia culpabili, non autem de inculpabili, que non admittit jus revocandi donationem, vel ipsi donatori, vel ejus hæredi.

XXXIX. Postremo hoc loco prædictis addendum, quod renunciatio, sive pactum, quo donator promittit, se non revocaturum donationem, ob ingratitudinem donatarii, factam, non valeat: sed eâ non obstante, revocari potest donatio, si donatarius sit ingratus, *Molin. cit. disp. 181. num. 10. & alij Dd. communiter*. Ratio est, quia tale pactum præbet occasionem delinquendi, inducit enim ad committendam ingratitudinem, ideoque cum sit contra bonos mores, non est servandum, nec obligat, *l. Si unus; 27. §. Illud, & §. Pacta, ff. de pact.* Idque extenditur, tametsi talis donatio juramento sit confirmata (modò in illa non sit expressum, quod donator ingratitudinem illam non revocabit) adhuc revocari poterit, non obstante juramento; quia hoc sequitur naturam, & conditionem actus, cui adjicitur: donationi autem ex jure dispositione hæc tacita conditio inest,

Tomus III.

nisi donatarius ingratus fuerit, *Molin. c. l. num. 11.* Excipi debet, nisi juramentum appositum sit ipsi revocationi, sive si donator juravit, se non revocaturum donationem, propter ingratitudinem futuram donatarii: tunc enim renunciatio valida est, & juramentum est servandum; quia sine peccato, & dispendio salutis jurantis servari potest: nam quamvis tale juramentum illicitè sit præstitum, quia præbet occasionem peccandi, objectum tamen promissum, sive illud, quod juratur, nempe non revocare donationem, secundum se est licitum, ideoque juramentum tale, postquam præstitum est, servari debet, & impleri id, quod juratum est; quia sine peccato potest: sicut juramentum factum uxori adultera de illa non accusanda, quoad privatam utilitatem (licet non quoad publicam, cui privati promissione suâ præjudicare non possunt) vel de non petendo divortio, servari debet, *c. Quemadmodum; 25. §. Illud de jurejur.* *Molin. c. l. Laym. cit. c. 12. num. 17. Zasius ff. h. t. nu. 94.* potest tamen tale juramentum, ad petitionem donatoris relaxari, in poenam ingrati donatarii, non tantum à potestate Ecclesiastica: sed etiam à seculari, supplendo voluntatem subditi sui, cui juratum est, & loco ipsius, remittendo obligationem juramenti, prout alibi dictum, *Molin. & Laym. locis cit.*

§. VII.

De aliis duabus causis revocandi donationem inter vivos, ob supervenientiam liberorum, & inofficiosam donationem.

XL. Assertio 1. Si quis liberos non habens omnia bona, vel partem eorum donavit, & postea inopinatò, ac præter spem, liberos suscipiat, tota donatio revocari potest, prout habetur in *l. Unquam; 8. C. de revoc. donat.* quæ licet loquatur de sola donatione factâ à Patrono libertis, communiter tamen à Dd. extenditur ad donationes factas à quocunque donatore quibuslibet alijs personis extraneis, hoc est, qui non sunt de numero liberorum, seu descendentium donantis; quia lex illa non statuit novum jus: sed jus naturæ declarat, & fundatur in præsumptione juris, quod talis donatio facta est, cum virtuali, seu tacitâ conditione, nisi liberi nascantur; nemo enim censetur alienos, seu extraneos posteris suis, seu liberis præferre velle, *Clar. §. Donatio, q. 22. num. 1. Molin. tract. 2. disp. 282. nu. 1.* revocatur autem talis donatio ipso jure, *Gl. fin. in cit. l. Si unquam;* quamvis in foro conscientie non teneatur donatarius ad restitutionem, donec bona donata repetantur, *Less. cit. c. 18. num. 110.*

XLI. Extenditur autem tradita Assertio primò, quod non tantum donatio omnium bonorum, vel majoris, aut dimidiæ partis: sed etiam cujuslibet notabilis partis, quamvis infra dimidium bonorum, quam verisimiliter donator non fecisset, si de filiis cogitasset, revocari potest, ob inopinatam susceptionem liberorum, ut colligitur ex *cit. l. Si unquam; ibi: vel partem aliquam facultatum, Clar. cit. q. 22. n. 5. Molin. cit. disp. n. 5.*

Xx 2

Extens-

Extenditur secundò, quòd revocari possit donatio, etiamsi unus tantum filius postea sit natus, nam etsi in *cit. l. Si unquam*; in numero plurali dicatur de liberis postea susceptis, appellatione tamen liberorum etiam unus filius comprehenditur, *l. Non est* 3. 108. ff. de *V. S.* præsertim quia eadem ratio est in uno solo, quæ in multis, quia etsi quis unicum filium habuisset, vel de eo cogitasset, non censetur donaturus fuisse, illique extraneum prælaturus, *Zasius ff. h. t. num. 119.*

XLII. Limitatur autem primò, quòd donatio ob filios postea natos in totum revocari possit, nisi donator expressè illi juri revocandi renunciaverit, *Clarus cit. q. 22. num. 4. Mol. cit. disp. n. 6.* Verùm quia hæc Lex lata est, non tantum in favorem patris: sed etiam liberorum, idè in præjudicium illorum patet renunciare ei non potest, *Mysing. cent. 5. obs. 63. num. 11.* Sed etsi pater donationem juramento confirmavit, potest tamen natis postea liberis, eam revocare; quia juramentum intelligitur juxta naturam actus, cui adjicitur, neque excludit tacitas conditiones, quas ex se, vel ex juris dispositione habet, secus juramento, donatio, vel alius actus. Nisi donator jurasset, se non revocaturum donationem factam, etiamsi liberos postea suscepit, cum enim tale juramentum servari possit sine peccato, servandum est, ut in simili dictum §. *Præced.* quatenus sine præjudicio legitimæ filiorum servari potest, idè quæ revocari non potest donatio, nisi usque ad prædictam legitimam, post mortem patris, *Less. cit. c. 18. n. 111. Mol. cit. disp. 282. n. 7.*

XLIII. Limitatur secundò, donatio facta Ecclesiæ, vel ad aliam piam causam, nisi postea donanti liberi nascantur, stricto jure, non revocatur in totum: sed tantum usque ad legitimam filiis jure natare debitam revocanda est, ut docet *Abb. inc. ult. num. 5. h. t. Clar. §. Donatio, q. 23. num. 2. Mol. cit. disp. num. 10. Laym. cit. c. 12. num. 19. & alij ex communiore sententia.* Ratio est, quia Ecclesiæ, vel Monasterium, aut alius locus pius instat filij haberetur, ut tradunt communiter Dd. apud *Clar. c. l.* At donatio facta filio, si alij filij postea nascantur, non revocatur in totum: sed solum quoad eorum legitimas, *l. In totis*; §. *l. Si mater*; 7. *C. de inoffic. donat.* ergo nec donatio facta Ecclesiæ, vel alij loco pio: quamquam dici possit, quòd Ecclesiæ non habeatur loco filij: nisi in casibus jure expressis, inter quos non est iste, *Zasius ff. h. t. num. 128.* deinde quod donatur Ecclesiæ, vel alij loco pio, donatur ipsi DEO, & pro salute animæ, adeoque est causa æquè favorabilis, ac causa filiorum, *Auth. Si qua mulier C. de SS. Eccles.* Denique *cit. Lex si unquam*; quippe Cæsarea, Ecclesiæ ligare non potest. Atque hæc procedunt, spectato juris rigore: nam ex quadam æquitate naturali, & honestate, natis filiis, tota donatio prius facta Ecclesiæ, revocari potest, ita, ut totum restituatur filiis postea natis, prout fecit S. Aurelius Carthaginensis Episcopus, ut patet ex *c. ult. caus. 17. q. 4. Gl. pen. & ult. ibid.*

XLIV. Limitatur tertio, donatio remuneratoria, vel ob aliam causam facta, quæ commodum respicit donatoris, ob supervenientiam liberorum, revocari non potest, ut ex communi docet *Clar. cit.*

q. 23. num. 3. & Molin. cit. disp. num. ult. quia non est propriè dicta donatio ex mera liberalitate procedens sed potius mercedis præstatio, ac congrua bonorum administratio, idè quæ etiam irrevocabilis dicitur in *l. pen. §. Si quis*; ff. *h. t.* At verò donatio, quæ meram liberalitatem continet, ex parte donatoris, est causa, ob quam facta est, se teneat ex parte alterius tertij, ut si dotis causâ donatum sit mulieri extraneæ, revocari potest, natis postea liberis: sed non nisi quatenus præjudicat legitimæ filiorum, *Molin. c. l.* Contrarium tamen tenet *Zasius ff. h. t. nu. 132.* nam cum dos talis donata sit, ut alliciatur maritus ad contrahendas nuptias cum tali persona, injuria ei fiet, si revocaretur ista donatio. Imò probabile etiam est, quod docet *Fachin. l. 3. contr. cap. 89.* donationem etiam remunerandi causâ factam revocari posse, ob liberos postea susceptos; quia verisimile est, donatum non fuisse eum, qui beneficium accepit, omnia bona, vel majorem partem bonorum, si de liberis cogitasset, neque ad hoc obligat lex gratitudinis, hoc enim esset nimis durum,

XLV. Limitatur quartò, tota donatio revocatur, si postea nascantur liberi naturales, & legitimi: non autem si naturales, & illegitimi, quamvis sint legitimi per rescriptum Principis; quia liberorum appellatione absolute intelliguntur liberi jure, ac legitime nati, nisi sint legitimi per subsequens matrimonium, qui per omnia habent jura legitimæ natorum ab initio, *Molin. cit. disp. n. 9. Zasius ff. h. t. n. 111. & 2. seqq.* Limitant quintò, aliqui, quòd etiam donatio facta uni ascendenti, v. g. patri, vel matri, avo, vel avia, non revocatur tota: sed solum usque ad legitimam debitam filiis postea natis, *Less. cit. c. 18. n. 109. & alij apud ipsam.* Verùm hæc limitatio nullo jure probari potest, *Mol. c. l. n. 10. in fine, Laym. c. l. n. 20.*

XLVI. Assertio 2. Revocatur præterea donatio inofficiosa, quæ nimirum facta est contra officium pietatis paternæ in filios, ut si pater, vel mater uni, vel pluribus filiis in tanta quantitate donavit, ut reliquis filiis legitima, hoc est, portio Lege ipsi debita auferatur, vel minuat: tum enim hi possunt per querelam apud Judicem institutam, post mortem parentis donantis, revocare donationem, non quidem in totum: sed quatenus modum excedit, & legitimam portionem ipsis diminuit, ut constat ex *l. l. Si totas*; §. *l. Si mater*; 7. *C. de inoffic. donat.* Idque procedit, etsi talis donatio juramento donantis confirmata sit, nihilominus enim revocari potest, juramentum enim præstitum in damnum tertij non obligat, *Clar. §. Donatio, q. 24. & alij commentarii.*

XLVII. Præterea si donatio inofficiosa facta sit extraneæ personæ: tum vel re tantum inofficiosa fuit, absque animo fraudandi filios suæ potestate legitimæ; & revocari potest à filiis, non in totum: sed quâ parte legitimæ filiorum præjudicat, ut constat ex *l. 1. & l. Si mater*; 7. *C. de inoffic. donat.* Vel fuit inofficiosa re, & consilio, quia animo fraudandi liberos suâ legitimâ facta est: & tunc distinguendum est, vel enimaliquid est relictum filiis, & tum non in totum, sed usque ad legitimam debitam tantum revocatur donatio, juxta *l. Si liqueat*; 8. *C. de test.* Vel nihil relictum est, & tota donatio revocatur, idè quæ in

que in odium fraudis, ut post *Bartol.* docet *Abb. in c. ult. num. 5. h. t. Clar. S. Donatio, q. 24. num. 2. & 4. Less. cit. c. 18. nu. 112. Zæf. ff. h. t. num. 76.* Verum *Molin. cit. dis. 283. n. 12. Fachin. Lib. 6. Contr. c. 84.* & alij existimant, indistinctè donationem inofficiosam solùm usque ad legitimam filijs debitam revocandam esse; quia nullo jure expressum est, illam esse revocandam in totum: sed tantùm quoad legitimam portionem, ut constat *ex l. Si totas; §. l. Si mater; 7. & l. seq. C. de inoffic. donat.* quæ licet loquantur de donationibus factis filijs, vel nepotibus, tamen etiam donationes extraneis factas, nonnisi quoad legitimam filijs debitam revocandas esse, patet *ex l. 1. C. rod.* Neque verò revocatio donationis, cum sit odiosa, extendenda est ultra id, quod jure expressum est. Certè cum revocatio donationis in totum, mera pœna sit fraudis commissæ, saltem ante latam sententiam, non tenebitur donatarius ad restituendam totam, *Mol. c. l.*

XLVIII. Ceterùm prædictis addendum primò, sicut liberis descendentibus, ita etiam parentibus ascendentibus competit jus revocandi donationem inofficiosam factam à liberis, usque ad legitimam portionem ipsis debitam in bonis descendenti, ut aperte colligitur *ex l. Si filius; 4. C. de inoffic.*

donat. nam querela inofficiosæ donationis, ad similitudinem querelæ inofficiosi Testamenti, est introducta, *l. ult. C. rod.* At hæc competit non minùs parentibus, quàm liberis, *l. Nam etsi; 15. ff. de inoffic. testam. ergo & illa, Molin. cit. dis. §. ult. & alij communiter.*

Addendum secundò, illam tantùm donationem revocari, sive quia inofficiosa est, & legitimam liberis debitam diminuit: sive quia donanti, præter opinionem, proles postea nascitur, per quam in alium transferuntur bona, & jura acquisita, non verò acquirenda: quare si donator repudiet legatum, vel renunciet hereditati, sive speratæ tantùm, sive etiam delatæ: sed nondum aditæ, non idè revocatur donatio, etiam si postea liberi ei nascantur, neque ea rescindi potest per querelam inofficiosæ donationis; quia cum Leges Civiles de revocandis donationibus semel factis sint exorbitantes, eæ strictè interpretandæ sunt, de donatione propriè dicta, per quam alienatur jus acquisitum: non autem de illa, per quam remittitur jus nondum acquisitum, quæ propriè non est alienatio, adeoque nec donatio,

Laym. cit. c. 12. nu. 21. Zæsius ff. h. t. num. 136.

TITVLVS XXV.

DE PECULIO CLERICORVM.

Postquam de alienationibus, & speciebus quibusdam contractuum hætenus dictum fuit, idque ob eum maximè finem, ut appareret, an, & quomodo Prælati, & alij Clerici alienare, contrahere, & donare possint: nunc subiungitur iste Titulus de peculio Clericorum; quia id necessarium erat, ad exactè cognoscendum, an, & quatenus Clerici de peculio suo disponere possint, sive per contractus inter vivos, sive per ultimas voluntates, de quibus Tit. seq.

I.

Peculium sic dictum, quasi pusilla, seu parva pecunia, aut patrimonium pusillum, *l. Depositi; §. §. Peculium, ff. de peculio.* Accipitur, vel latè, vel strictè, & propriè, ut notat *Abb. Panorm. ad Rubric. h. t. post Gl. Ad Rubric. ff. h. t.* Peculium latè acceptum significat potissimum patrimonium alicujus, qui à potestate patria, vel dominica est liberatus: strictè verò acceptum, est portio patrimonij, quod sub alterius potestate existens, videlicet filiusfam. vel servus, permissu patris, vel domini separatim à rationibus patris, vel domini, tanquam proprium habet, & possidet, deducto inde, si quid patri, vel domino debetur, prout sumitur *ex cit. l. Depositi; in fine.*

Est autem peculium filijfam. quadruplex, profectitium, adventitium, Castrense, & quasi Castren-

se, ut docet *Bart. ad Rubric. ff. de peculio, Abb. ad Rubric. h. t. num. 1.* Profectitium est, quod proficitur à patre, filioque obvenit ex bonis paternis, vel ab alio, sed patris intuitu: & hoc pleno jure, tam quoad proprietatem: quàm usumfructum ad patrem spectat, & ad illum revertitur, *§. Igitur Instit. Per quas personas cuique acquirit.* Adventitium peculium est, quod advenit filio aliunde, quàm ex re patris, vel intuitu patris, ut donatione matris, vel cognatorum, vel successione eorum: vel quod proprià industria, aut ex prospera fortuna filius acquirit: & in his bonis, hodierno jure, proprietatem filio, patri verò usumfructus, dum vivit, acquiritur, per se, & regulariter loquendo, *cit. §. Igitur, & l. Cum oportet; 6. C. de bonis, quæ liberis, & c.* Castrense peculium est, quod filiusfam. acquirit in castris, sive bello, vel intuitu militiæ, & in hoc filius plenum jus, tam quoad proprietatem, quàm quoad usumfructum,

X x 3

ctum,